

MEANDER

#4

Natuur rond Schelde, Leie en Zwalm

jaargang 17 | okt-nov-dec 2019

natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

4 In het spoor van de graafmachine
7 Poets Zottegem nog steeds broodnodig
9 Expeditie Natuurpunt
10 Paddenstoelen in de tuin
12 Braam zoekt naam - en (h)erkenning!
15 Migranten op het kerkhof en tussen de patatten
16 Bomen met een verhaal
17 Terug van weggeweest: de beekforel
18 De kerkuil / En nog meer uilen
21 't Is weer voorbij die mooie zomer
22 Broedende bonte vliegenvanger in Nazareth
24 Speeldag in Burreken / Boomplantactie
25 Kalender
29 Overzicht vogelwaarnemingen zomer
30 Oehoe... hier ben ik
33 Onze egel is dood
34 Teunisbloempijlstaart, een soort in opmars
40 Dag van de Natuur 2019

Natuurinbreuken? Bel 09 276 20 00 of natuurinspectie.west.anb@vlaanderen.be

natuurpunt

is een brede beweging waarin duizenden geëngageerde vrijwilligers, in afdelingen en werkgroepen, elk hun verantwoordelijkheid opnemen voor het behoud van de natuur in Vlaanderen.
www.natuurpunt.be

LIDMAATSCHAP
Je wordt lid door 27 euro te storten op rek. BE17 2300 0442 3321 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen of op rek. BE49 3900 6213 0171 van Arsène en Yvette Benoot, Gampelaeredreef 67, 9800 Deinze, 09 386 38 95; arsene.benoot@skynet.be.
Zij verzorgen de ledenadministratie van alle afdelingen (zie verder) van Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus behalve van Zwalmvallei.
Ledenadministratie Zwalmvallei: Koen Gintelenberg, Poorterij 15, 9660 Brakel, 055 60 45 21, koen.gintelenberg@telenet.be.

natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus omvat volgende steden/gemeenten: Brakel (zonder Everbeek en Parike), Deinze, Herzele, Horebeke, Kluisbergen, Kruisem, Maarkedal, Nazareth, Oudenaarde, Ronse, Sint-Lievens-Houtem, Wortegem-Petegem, Zingem, Zottegem, Zulte en Zwalm.
www.vlaamseardennenplus.be

CONTACTPERSONEN
Dirk Criel 055 45 66 10

WEBSITES
www.vlaamseardennenplus.be
www.facebook.com/np.vaplus
issuu.com/vlaamseardennenplus

AFDELINGEN
- **Kruisem**
  Eddy Van Den Abeele 0474 62 20 52
  ed.vandenabeele@skynet.be
- **Herzele**
  Mieke Dennequin 0473 95 74 02
  Mieke.Dennequin@gdfsuez.com
- **Tussen Leie en Schelde**
  Koen Houthoofd 09 328 11 08
  koen.houthoofd@ugent.be
- **Oudenaarde plus**
  Alexander Van Braeckel 0473 85 45 62
  alexander.tine@telenet.be
- **Ronse**
  Philippe Moreaux 0476 49 24 61
  moreauxphilippe1951@gmail.com
- **Sint-Lievens-Houtem**
  Erwin Declercq 09 282 06 70
  erwin.declercq@hubkaho.be
- **Vlaamse Ardennen**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Zwalmvallei**
  Jan François 09 361 03 00
  jan.francois@telenet.be

KERNEN
- **Rondom Burreken**
  Filip Hebbrecht 055 49 55 63
  filip.hebbrecht@telenet.be
- **Werkgroep Bos t'Ename**
  Guido Tack 0474 90 02 30
  guido.tack1@telenet.be

WERKGROEPEN
- **Paddenstoelen**
  Eddy Saveyn 09 380 03 00
  eddy.saveyn@gmail.com
- **Planten**
  Henk Coudenys
  coudenys.henk@belgacom.net
- **Vogels**
  Paul Vandenbulcke 055 49 60 12
  paul@vwg-vlaamseardennenplus.be
- **Zoogdieren**
  Dirk Criel 0475 45 05 34
  dirkcriel@skynet.be

RESERVATEN MET PROJECTNUMMER
Giften voor reservaten zijn fiscaal aftrekbaar vanaf €40 en stort je op rek. nr. BE56 2930 2120 7588 van NP met vermelding van het projectnummer:
- **Algemeen reservatenfonds Vlaamse Ardennen *plus* 6699**
- **Bois Joly 6625**
  Patrick Alexander
  patrick.alexander@scarlet.be
- **Bos t'Ename-Volkegembos 6121**
  Guido Tack 0474 90 02 30
  guido.tack1@telenet.be
- **Bovenlopen Zwalm 6142**
  Heidi Demolder 055 42 16 45
  heidi.dm@telenet.be
- **Burreken 6602**
  Dirk Criel
  dirkcriel@skynet.be
- **Duivenbos 6632**
  De Neve Johan 054 50 18 59
  natuur.herzele@scarlet.be
- **Feelbos-Kalkoven 6185**
  Lucien Vanden Daele 055 38 70 54
- **Grootmeers 6650**
  André Vandecapelle 0498 45 93 42
  andre.vandecapelle@skynet.be
- **Heurnemeersen 6063**
  Gerard Mornie
  gerard.mornie@pandora.be
- **Kordaelbos 6605**
  Lieven Kinds 09 383 71 39
  lieven.kinds@scarlet.be
- **Langemeersen 6076**
  Alexander Van Braeckel
  0473 85 45 62
  alexander.tine@telenet.be
- **Leiemeersen Astene & Bachte 6109**
  Koen Houthoofd 09 328 11 08
  koen.houthoofd@ugent.be
- **Maarkebeekvallei 6670**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Middenloop Zwalm 6160**
  Chris Nuyens
  chris_nuyens@telenet.be
- **Munkbosbeekvallei 6151**
  Laurent Flostroy 0498 67 71 09
  laurent.flostroy@pandora.be
- **Nukerkebos-Bosheide 6641**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Paddenbroek 9401**
  Thijs Lietaer 0473 58 17 14
  thijs.lietaer@telenet.be
- **Parkbos-Uilenbroek 6136**
  Dominiek Decleyre
  dominiek.decleyre@gmail.com
- **Perlinkvallei 6204**
  Vincent Decroock 0498 10 95 39
  vincent.decroock@proximus.be
- **Pyreneeën-Tombele 6667**
  Philippe Moreaux 0476 49 24 61
  moreauxphilippe1951@gmail.com
- **Rooigembeekvallei 6669**
  Lies Van der Mast 0498 07 41 29
  liesje.vdm@hotmail.com
- **Vuilbroek 6126**
  Eddy Saveyn 09 380 03 00
  eddy.saveyn@gmail.com
- **Wijmier 6141**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Vallei van de Zeverenbeek 6082**
  Rik Desmet 0497 87 56 14
  desmet.rik1@gmail.com

MEANDER

is het driemaandelijks regionaal tijdschrift voor leden uit de regio Vlaamse Ardennen plus.

Redactie
- Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- Norbert Desmet 0494 65 33 91
  desmetnorbert@hotmail.com
- Rik Desmet 0497 87 56 14
  desmet.rik1@gmail.com
- Ellis De Vuyst 0479 433 711
  ellis.devuyst@gmail.com

Kalenderverantwoordelijke
Filip Keirse 055 38 78 83
filip.keirse@telenet.be

Verzending Meander
Arsène en Yvette Benoot 09 386 38 95
arsene.benoot@skynet.be

Cover Oehoe - Rollin Verlinde (Vilda)

Lay-out Something Ellis

Oplage 3950 ex.

Druk Drukkerij Graphius, Gent.
Papier: Magno Volume 90 gr. Gedrukt met plantaardige inkten en oplosmiddelen.

Natuurpunt-leden die wonen buiten de regio kunnen Meander ontvangen mits een jaarlijkse bijdrage van €7,5 op rekening BE49 3900 6213 0171 van Arsène en Yvette Benoot.

FSC www.fsc.org
MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C014767

Teksten voor Meander van januari, april, juli en oktober moeten de redactie bereiken vóór respectievelijk 10 december, 10 maart, 10 juni en 10 september

Elk seizoen is mooi,
maar stiekem kijk ik toch het meest uit naar de herfst

Jaar na jaar word ik gegrepen door zijn schoonheid. De bomen met hun oneindige variatie aan warme kleuren. In de lange schaduwen wordt de koelte lang genoeg behouden om ook avondmensen met een hardnekkig ochtendhumeur te laten genieten van het lichtspel van dauw en zon. De nevel, de paddenstoelen, de rijkdom aan vruchten, de geur van natte blaren. Heerlijk. De natuur die zich klaarmaakt voor een periode van rust, die even gaat vertragen, loslaat en stilte. De eerste voorbereiding voor een nieuw begin.

Het zou zo fijn zijn om mee te doen, mee te vertragen. Alleen, wanneer maak je daar tijd voor? De agenda's staan minutieus volgeboekt om elke vorm van tijdverspilling tegen te gaan. De mens als machine die maximaal productief moet zijn, en zichzelf continu moet verbeteren. Vreemd eigenlijk, dat we juist de lege momenten, waarin het meeste kan gebeuren, uit de agenda schrappen. Net daar waar we even onszelf kunnen tegenkomen, even kunnen stilstaan bij de richting die we uitgaan, of gewoon even rust vinden, net die momenten zijn verdwenen. In functie van efficiëntie, en het bereiken van onze doelen natuurlijk.

En nu zien we plots dat deze vooruitgang de natuur verwoest. De veranderingen in het klimaat zijn zichtbaar. Droogte en wateroverlast, dalende grondwaterspiegel, warmterecords die verbroken worden, het tempo van het smelten van de ijskappen, de microplastiek... zelfs de meest overtuigde optimist gaat er de wenkbrauwen bij fronsen.

Anderzijds is het niet de eerste keer dat onze planeet voor een keerpunt staat. Er zijn reeds vijf grote massa extincties gekend, waarbij meer dan 90 procent van alle leven vernietigd werd. Grote veranderingen in het klimaat waren altijd de oorzaak. Misschien staan we aan het begin van de zesde extinctiegolf. Omdat we zo efficiënt en zonder opkijken doorwerken aan het onleefbaar maken van de eigen leefomgeving.

Toch heb ik er alle vertrouwen in dat de natuur opnieuw een grote diversiteit zal opbouwen. Waarschijnlijk overleven enkel het 'onkruid' en de insecten, de mensheid heeft ze hier al goed in getraind. Pas na verloop van duizenden jaren zal de natuur herstellen in alle creativiteit die haar zo eigen is, en nieuwe levensvormen scheppen.

Tot dan gaan we verder. Zelfs de avondmensen staan te vroeg op om alle agendapunten tijdig te halen. En hoewel het nog niet koud is, word ik toch verrast door de frisse lucht 's morgens, op weg naar school en werk. Ik ben er zo dankbaar voor.

Een persoonlijke aanpassing aan de klimaatverandering: uitbundig glimlachen als ik de koude regen in kan fietsen.

Astrid Van Driessche

In het spoor van de graafmachine

Bouwwerken, openbare werken, wegenwerken, rioleringswerken. Er wordt in ons landje flink wat gegraven, vergraven, afgegraven, grond geschept, grond vervoerd en grond gestort. Al die grond bevat plantenzaden en van zodra deze daartoe de kans krijgen, kiemen ze. Zo ontstaan tijdelijke pioniersvegetaties, associaties van planten die meestal gedoemd zijn om na korte tijd weer te verdwijnen. Na het graven wordt er immers beton gestort, asfalt gegoten en gebouwd en op wat overblijft wordt wel het een en ander aangeplant en ingezaaid.

Die tijdelijke pioniersvegetaties bevatten echter heel vaak verrassingen: soorten waarvan we niet vermoedden dat er zaden van in de bodem zaten, soorten die met aangevoerde grond zijn meegekomen of die ontkiemd zijn uit zaden die met de banden en rupsbanden van vrachtwagens en graafmachines zijn meegelift. Er zijn soorten die hiervan hun specialiteit lijken gemaakt te hebben en andere die maar occasioneel van dit principe gebruik lijken te maken. Hoe groter de openbare werken, hoe meer kans we maken om zeldzame adventieven te ontdekken. Als de werken lang genoeg duren, kunnen we ook verschillende ontwikkelingsfasen van de pioniersvegetatie meemaken.

De eerste generatie pioniersplanten zijn deze die opduiken tijdens het eerstvolgende groeiseizoen na de aanvang van de werken. Dit kan in de vroege lente zijn indien de graafwerken in de winter zijn begonnen, of in de nazomer indien de aanvang van de werken zich in de lente situeert. De eerste soorten die de afgegraven bodems en de zandhopen bedekken zijn meestal snelle kiemers, planten wiens levensstrategie bestaat uit rap tot wasdom komen, veel zaden maken die hun kiemkracht langdurig bewaren en die een uitgebreide zaadbank aanleggen. Vele daarvan zijn akkeronkruiden zoals zachte dravik, ijle dravik, herderstasje, melganzenvoet, gewone en gekroesde melkdistel, tuinbingelkruid, gewone raket en grote klaproos. Viltige duizendknoop vinden we dan weer vooral op opgespoten terreinen.

Gekroesde melkdistel — foto: Gilbert De Ghesquière

Tijdens het tweede groeiseizoen komt daar vaak korenbloem bij. Alhoewel die hemelsblauwe bloem een steeds zeldzamere verschijning wordt in akkers en akkerranden (in tegenstelling tot de uitgezaaide, vaak roze of paarse cultivars), bevatten voormalige landbouwgronden blijkbaar nog een grote reserve aan kiemkrachtige zaden van deze soort. Andere soorten van die tweede generatie zijn dan weer typische volgers van graafwerken zoals vierzadige wikke, bonte wikke en bolletjesraket. Hoe grootschaliger de werken, hoe meer bolletjesraket. Zo zagen kort na de heraanleg, de bermen langs de Leie te Deinze er geel van. Idem dito voor deze langs het nieuw aangelegde kruispunt van de Prijkels op de grens tussen Deinze en Nazareth. Indien een privaat bouwterreintje echter geel kleurt is het veel vaker de zwarte mosterd die daar verantwoordelijk voor is, al dan niet in gezelschap van herik. Kruipertje (muizengerst) houdt ook wel van pas geëffende bouwgrond.

Het is niet alleen voor de geelbloeiende kruisbloemigen dat graafwerken een educatieve waarde hebben en een uitgelezen oefenterrein vormen om determinatiekenmerken te leren kennen. De geslachten Atriplex en Chenopodium exposeren eveneens graag gezamenlijk. Een voorbeeld hiervan zag ik enkele jaren geleden langs enkele vers aangelegde grachten te Nazareth: melganzenvoet, stippelganzenvoet, rode ganzenvoet, korrelganzenvoet, uitstaande melde en spiesbladmelde stonden er broederlijk naast elkaar. Als het er slijkerig aan toe gaat, vinden we naast rode ganzenvoet ook vaak de zeegroene ganzenvoet. Dit was onder meer het geval op een pas heraangelegde vluchtheuvel te Nazareth en tijdens de heraanleg van de Kerkstraat te Overmere.

Herderstasje

Dagkoekoeksbloem

Korenbloem — foto's: Gilbert De Ghesquière

Maar het waren enkele verrassende vondsten die de aanleiding waren om dit stukje te schrijven. Vorig jaar (in 2018) ging een negentiende-eeuws arbeidershuisje tegen de vlakte, op luttele afstand van mijn eigen woonst. Het stond ruim tien jaar leeg nadat de laatste bejaarde bewoonster was overleden. Tot mijn opluchting werd het bouwterrein niet systematisch plat gesproeid en kreeg al wat kiemen wilde daartoe de kans. Binnen de kortste keren stond de voormalige tuin vol petunia's, wellicht nazaten van de perkplanten van mijn buurvrouw zaliger. Het tweede groeiseizoen leverde echter een verrassing van formaat op: een grote populatie van de witte reseda. Mijn vorige waarneming van deze soort was in de leemgroeve van Egem. Even later stond er op een berg zand een groot, vertakt exemplaar van smal vlieszaad te bloeien. Van beide soorten waren de zaden hoogstwaarschijnlijk meegekomen met de vrachtwagens die bouwmaterialen hadden aangevoerd.

Een nog gekker voorbeeld van biodiversiteitsverrijking annex floravervalsing, als gevolg van graafwerken zag ik recent in Gent. Van een parkeerterreintje nabij de Leie, daar waar de Gordunakaai en de Patijntjestraat samenkomen, werden de schots en scheef liggende betontegels in 2017 verwijderd. In 2018 werd er een lemige bovenlaag aangebracht op de zandige ondergrond, kwestie van toch iets van verharding te hebben. Anno 2019 staat daar wede te bloeien, in het prettige gezelschap van onder meer kleine pimpernel en paarse morgenster. Een traditionele verfplant, een keukenkruid en een zogenaamd 'vergeten groente'. De wortels van paarse morgenster werden vroeger gegeten als schorseneren. Was de nieuwe deklaag van het parkeerterrein afkomstig uit een voormalige heemtuin of kruidentuin?

Twee jaar geleden werd onder meer de Weefstraat te Eke volledig opengelegd omwille van de aanleg van nieuwe rioleringen. Het werd een modderboel van jewelste. Naast heel veel zwarte nachtschade (nog zo'n typische pionier van de eerste generatie) verscheen er in het spoor van de graafmachines niet alleen zijn zeldzame neefje de driebloemige nachtschade, maar ook nog aardbeispinazie.

Tijdens de heraanleg van het oprittencomplex van de E17 te Nazareth groeide er ruwe klaver tussen de steenslag die de ondergrond voor een nieuwe asfaltlaag vormde. Deze soort is van nature gebonden aan kalkrijke bodems en niet aan de zure zandgronden van deze omgeving. Maar waar wegenwerken zijn, wordt veel beton gegoten. Het hoofdbestanddeel hiervan is cement. En cement is niets anders dan vermalen kalk of mergel. Het is dan ook niet toevallig dat er tijdens en na wegenwerken wel meer adventieven opduiken die kalkminnend zijn. Een ander voorbeeld hiervan is de wouw die dit jaar (2019) staat te bloeien in de Warandestraat te Nazareth, twee jaar nadat de heraanleg van deze straat is voltooid.

Soms gaat het er echter wel heel spectaculair aan toe. Dit is momenteel het geval op de grens tussen Nazareth en Deinze, waar het bedrijventerrein 'De Prijkels' flink uitgebreid wordt en er intussen een gigantisch nieuw kruispunt is aangelegd. Een opvallende pionier van de eerste generatie was vorige zomer de doornappel. De zaadbank hiervan was wellicht in de plaatselijke bodem aanwezig. Op de voormalige landbouwgronden binnen het nieuwe bedrijventerrein kwam deze soort immers regelmatig voor.

Het werd pas echt leuk tijdens het tweede groeiseizoen, in het voorjaar van 2019. De zaadbanken die hun bijdrage hebben geleverd tot de pioniersvegetaties van de tweede generatie, zijn van drieërlei aard: deze van de plaatselijke natuurlijke vegetaties die recent zijn verwijderd, een oude zaadbank van perkplanten uit de tuintjes van de arbeidershuisjes die een decennium geleden aan hun meer dan honderdjarig bestaan een einde zagen komen en tenslotte de zaden die zijn meegekomen met aangevoerde grond en met de modder aan de wielen en de rupsbanden van vrachtwagens en graafmachines.

Waar vroeger een dennenbos stond, kiemde massaal veel pilzegge, in het gezelschap van onder meer gewone spurrie, smalle wikke en akkervi-ooltje. In maart kleurden de bermen blauw van de akkervergeet-me-nietjes. Een maand later was het de beurt aan heel veel dagkoekoeksbloem,

Gewone brunel — foto: Gilbert De Ghesquière

gevolgd door het donkerpaars van nog meer gewone brunel. Een enkele korenbloem en een hele schare klaprozen concurreerden met onder meer gewone raket. De gewoonte om enkele van die pioniers als 'gewoon' te bestempelen komt voort uit hun algemeen voorkomen, maar wijst ook wat op een gebrek aan fantasie van de botanische gemeenschap: ze verdienen beter ...

Typische volgers van de graafmachines vinden we er ook: vierzadige wikke, bonte wikke en bolletjesraket, in het gezelschap van de zeldzame gele wikke en de even zeldzame oosterse raket. Wat verderop groeit langs een nieuw uitgegraven vijver hazenstaartje, een pluizig kalkminnend grasje. Ook het vroeg barbarakruid hoort wellicht in deze categorie thuis.

Damastbloem staat er eveneens volop. Net als petunia, slaapbol, Marokkaanse leeuwenbek en wellicht ook de gele kamille, ontkiemden deze planten vermoedelijk uit zaden van reeds lang verdwenen sierplanten uit de vroegere voortuintjes.

Deze pioniersvegetaties zijn geen lang leven beschoren. Na elke maaibeurt verdwijnt onvermijdelijk soort na soort. Er zal nog worden gebouwd, gefreesd, ingezaaid en opnieuw gemaaid totdat de plaatselijke vegetaties nog amper van het gemiddelde zullen afwijken. Maar misschien blijft er hier en daar een zeldzame soort over. En intussen is voor de plantenliefhebber het emotionele leed van al dat kappen, vernielen en vergraven toch een klein beetje verzacht, met dank aan de plantensoorten die in het spoor van de graafmachines tijdelijk hun weg naar hier hebben gevonden.

Henk Coudenys

FLEXIBELE
GROENTEMANDEN
www.ourobouros.be

WEKELIJKS een gevarieerde mand HEERLIJK verse biologische seizoensGROENTEN en -FRUIT

OUROBOUROS
Dikkelsebaan, Dikkele
info@ourobouros.be
T 055 49 58 55
M 0485 61 65 48

Poets Zottegem na 35 jaar nog steeds broodnodig

Zwerfvuil als graadmeter voor onbegrip

Microplastics— foto: Adobe Stock

Naar aanleiding van een overigens geslaagde poetsactie op 30 maart van de stad Zottegem kwamen de 10 poetsers van Sint Goriks samen voor ontmoeting en nabespreking. Ik was een van hen, benieuwd naar de zonderlingen die deze eindeloze, repetitieve, na een week tenietgedane activiteit, steeds opnieuw aanvatten. Bij terugblik op de actie, bleek dat even achterover leunen niet aan de orde is. Verontwaardiging over de schelmendaden van onze medeburgers werd door ieder van ons geuit.

Vooreerst natuurlijk het makkelijke zwerfvuil: blikjes, plastiekflessen, ... Makkelijk in de zin dat het relatief goed vindbaar is en op te rapen valt. En waarvan bewezen is, dat eens opgenomen in een statiegeldsysteem, het met 40% minder zou voorkomen in het zwerfafval.

Maar vervolgens komt sluikstorten (tegels, stofzuiger, wijnkratten, houten stoel, grote zak koffiefilters, behangselrollen, ...) terug en eerder veelvuldig op de voorgrond. Het trof mij enigszins omdat ik dacht dat dit ondertussen eerder uitzonderlijk was. Nee dus.

Zonder volledigheid na te streven werd ten derde onze aandacht getrokken door de moeilijk te verwijderen, vele verschijningsvormen van plastiek, polyethuraan, ... en andere producten van de plastiekindustrie. Het is reeds lang geweten dat zwerfplastiek of zwerfpolyethuraan die niet binnen, de naar Europese normen trouwens goed georganiseerde afvalstroom terechtkomt, op land 'ontbindt' of onverbiddelijk de soep aandikt. In de walvissen hun magen voor problemen zorgen, vissen onnoemlijk kleine partikels bevatten en zo mogelijk nog kleinere partikels aangetroffen worden in de eieren van poolvogels. Op land treft men deze plastiekfragmenten aan op de hoogstgelegen toppen van de Pyreneeën.

Graag wil ik deze bijna onzichtbare verschijningsvormen van plastiekproducten in ons landschap wat meer belichten:
- Uitrafelend plastiektouw in de prikkeldraad. De wind wint. De koord rafelt geleidelijk uit en lost uiteindelijk op in onzichtbaar kleine deeltjes.
- Slingerende resten van landbouwplastiek kunnen makkelijk voorkomen worden, deze stromen mee op erosiegevoelige akkers. De groene landbouwplastiek, vasthangend aan een of andere draad of staak ondergaat hetzelfde lot als de plastiekkoord.
- Sigarettenpeuken bevatten nanoplastiekdeeltjes.
- In potaarde mengt men soms 'isomokorrel'. Dit is nefast. Deze dingen zweven op het water.
- Kleine plastiek allerhande die reeds weggewaaid is nog voor wij komen ruimen.
- Losse kleine of grote stukken isolatiemateriaal brokkelen onvermijdelijk uiteen, met voorspelbaar gevolg.

Uiteraard kun je het voorgaande relativeren. Andere continenten hebben nog gigantisch veel werk. Onze zwervende plastiekafval betreft een onooglijk klein percentage in vergelijking met het werk dat op die andere werelddelen nog dient te gebeuren. Wie reist weet dit. Ons continent dient de VN te vragen steun te verlenen in plaats van enkel te zeggen dat ze hun probleem daar eerst maar moeten oplossen.

Niettemin moeten we wereldwijd strenger toezien op ons gebruik van plastiek, daar waar mogelijk dienen we het te vermijden. En, indien het gebruik niet vervangbaar is, moet bekomen worden dat voor de staat van ontbinding intreedt, het plastiek verwezen wordt naar de afvalstroom, weg van de waterafvoer en uit de wind. Overheden zullen hier moeten op toezien.

We moeten meer empathie opbrengen voor het ecologisch netwerk dat de aarde is

Even terug naar 'het zwerfvuil' als symbool, voor een zorgeloze, onverschillige, 'onwetende' houding ten aanzien van een gunnende aarde. Als mens blijven we een meesterpositie innemen ten aanzien van een systeem dat we te weinig kennen. We tarten de grenzen. Hoe komen die plastiekpartikels in de Pyreneeën? Hoe kwam het pesticide DTT op de noordpool? Ik meen dat ecologie als onzichtbaar afhankelijk systeem slechts kan begrepen worden als men ook in termen van mededogen kan denken over de aarde. De wederzijdse afhankelijkheid, tussen mens en aarde en omgekeerd, kan denken en aanvaarden, op zijn minst. Sterker nog, men moet kunnen toegeven dat de mens er is bij de gratie van de aarde, niet omgekeerd. Hoe kunnen we zo vervreemd geraken van deze gedachte. Dat we veel kunnen, trek ik niet in twijfel. Maar dat we veel meer empathie dienen op te brengen voor het ecologisch netwerk, dat de aarde is, is klaar en duidelijk. Als mens zijn we een deel van dit netwerk. Deze empathie was en is nodig om te waarschuwen voor evoluties die uit de hand liepen of lopen. De empathie lozen (ongenuanceerd omschreven) vergeten te bedanken voor deze bezorgdheid. Slechts 1 voorbeeld, de maatregelen ter bescherming van de ozonlaag. Ook vergeten zij dat het veel vermoeiende energie vraagt om steeds deze waarschuwende opdracht waar te nemen.

Zelfs als het klaar is als een klontje, zoals met een aarde die klimaatkoorts heeft, blijven veel mensen negeren, na dat velen zich meer dan ingespannen hebben om te waarschuwen.

Deze empathie voor natuur en ecologie is bij menigeen onder ons gewekt door natuurbeleving. Met dank aan onder andere Natuurpunt.

Karel De Vuyst
Medewerker Natuurpunt Zwalmvallei

BIO SHOP

De Zonnebloem

Al meer dan 35 jaar vind je bij ons alles voor een gezonde levenswijze

Het grootste gamma biologische voeding in de streek, massa's alternatieve en fair trade geschenkartikelen

Steeds 10 % korting voor NP-leden op het ruimste aanbod natuurstudieboeken

Kom eens gezellig snuisteren in de Parkstraat 25, 9700 Oudenaarde
Tel. 055/31.64.30 e-mail: oudenaarde@bioshop.be www.bioshop.be

Dierenartsenpraktijk 'Blauwesteen'
Dierenartsen
De Pourcq Bernard en Moreaux Philippe
Blauwesteen 43 te 9600 Ronse
www.dierenartsinronse.be
T. 055 21 38 19
uit sympathie

TUINAANLEG EN -ONDERHOUD
alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen
MICHAEL BEKAERT
Ganzendam 9 - 9890 Vurste
T. 0497 43 01 79

Expeditie Natuurpunt

Met 12 enthousiaste Deinse en Gentse trappers fietsten we met ons 'Team Levende Leie' al voor het vierde jaar op rij dwars door Vlaanderen om geld in te zamelen voor onze geliefde natuurgebieden tussen Deinze en Gent.

Mede dankzij de ervaring van de vorige expedities liep de voorbereiding alvast vrij vlot: onze spaghetti-avond lokte een honderdtal eters, de tombola leverde een aardige duit op, heel veel mensen steunden ons met een gift, en ook de traditionele Yoga-in-het-groen op de Levende Leiedag was ondanks de regenbui een succes. Ondertussen werden de kuiten ook getraind voor de fietstocht van ongeveer 250 km.

De fietstocht startte ditmaal in Diksmuide, waar we op vrijdagavond getrakteerd werden op een boottocht op de Blankaertvijver. Steltkluut, bruine kiekendief, snor, kleine zilverreigers, lepelaars, wespendief en ander fraais uit vogelland waren aanwezig in deze West-Vlaamse natuurparel. Op zaterdag fietsten we via het Heuvelland naar de Leievallei tot in Kortrijk, en van daaruit naar de Schelde die we overstaken om via de Vlaams-Waalse grensstreek door de mooiste natuurgebieden van de Vlaamse Ardennen aan te komen aan het bezoekerscentrum van de Boembekemolen op de grens van Zwalm, Zottegem en Brakel. Onderweg konden we telkens genieten van een welgekomen hapje en drankje die de plaatselijke vrijwilligers met een glimlach en een praatje voor ons serveerden. Na ons avondmaal, onze nachtrust en ons ontbijt vatten we de tocht verder aan richting Mechelen, onder andere via een mooie tocht langs de Denderoevers. In de namiddag werden we enthousiast onthaald door de vele natuurpunters die ons opwachtten in Mechelen.

In totaal konden we dankzij deze expeditie 9467 euro inzamelen. Onder andere met dat geld hebben we ondertussen een bijzonder mooi gelegen perceel kunnen aankopen binnen de oude Leiearm van Astene (Deinze). Ook andere aankopen liggen trouwens in het verschiet zodat ons project 'Levende Leie' meer en meer vorm krijgt, ook op het terrein.

We danken uiteraard alle mensen die ons gesteund hebben en alle vrijwilligers en professionelen die er alweer een bijzonder leuke expeditie van gemaakt hebben. We kijken heel erg uit naar onze lustrumeditie volgend jaar!

Ook zin om volgend jaar deel te nemen en zo de Natuur in en rond Gent te steunen? Zoek dan alvast enkele mede-expeditieleden, smeed plannen om geld in te zamelen, en schrijf je vanaf januari in voor een onvergetelijke wandel-, fiets-, of kanotocht door de mooiste natuurgebieden die Vlaanderen rijk is.

Koen Houthoofd

Paddenstoelen in de tuin

Een berkenboleet, nabij onze berken natuurlijk — foto's: Marie-Christine Gottigny

In onze tuin hebben we een vrij groot grasperk, geen 'pelouse' maar wel gras met veel andere kruiden in – en die mogen er zijn. Zo'n grasperk, we houden eraan, het geeft een gevoel van ruimte, met zicht op het omliggende landschap. Er staan enkele bomen in en aan de rand van het grasperk. En veel bloemen.

Het gras wordt altijd gemaaid met een mulcher, de afgeschoren grassprietjes blijven dus liggen. En ja, daardoor hebben we vooral 's winters nogal wat mos in het grasperk, maar we vinden dat niet erg: het is ook groen.

Het gras wordt niet bemest en er worden evenmin pesticiden gestrooid. Alleen kalk, dat moet wel wanneer je mulcht.

Een parelstuifzwam (*Lycoperdon perlatum*)

Sedert een tiental jaar fotografeer ik de verschillende soorten paddenstoelen die in onze tuin voorkomen. En dat zijn er nogal wat! Ik schat dat ik in die tijdsspanne wel 50 soorten gezien heb. Probleem: van een aantal kon ik met een boekje of bij Google de namen vinden, van heel wat andere niet. Maar ze staan op foto ...

Begin april van dit jaar kwamen er drie (!) nieuwe soorten bij: de gewone morielje (*Morchella esculenta*) nabij appelbomen, een bekerzwam en vrijwel zeker is het de vroege bekerzwam (*Peziza vesiculosa*); en verder, op een twee jaar geleden afgezaagde sparrenstronk, korstvormige halfcirkelvormige, platte, houtige zwammen met concentrische stroken; de naam? (mogelijks geelbruine plaatjeshoutzwam, *Gloeophyllum sepiarium*, ???)

In de loop der jaren mochten we genieten van een aantal eetbare paddenstoelen uit onze tuin: onder meer, de gewone weidechampignon (*Agaricus campestris*), de geschubde inktzwam (*Coprinus comatus*), oesterzwam op stervende berkenstronken (*Pleurotus ostreatus*), weidekringzwam (*Marasmius oreades*), de kastanjeboleet (*Boletus badius*), de gewone berkenboleet (*Leccinum scabrum*). Plukken en smullen, maar laat er een paar staan, zo kunnen de sporen verspreiden. Alhoewel, paddenstoelen zijn eigenzinnige wezens, ze komen ... of niet en je hebt er niks aan te zeggen.

Maar er zijn en waren nog véél meer paddenstoelen, die we niet opaten, omdat de paddenstoelengids meldt dat ze niet eetbaar zijn, of anders omdat we niet echt wisten welke soort het was. Grote en kleine, witte en gekleurde, platte en bolvormige; je hebt er geen idee van hoeveel vormen en kleuren in de paddenstoelenwereld aanwezig zijn … indien je er niet op let.

Zeker waren er een aantal russula's bij: witte, gele, blauwige, purpere, … En ridderzwammen. En enkele melkzwammen, onder meer de donzige melkzwam *(Lactarius pubescens)* en de zwartgroene melkzwam *(Lactarius necator)*; mogelijks ook het schaapje *(Lactarius vellereus)*. De 'sprookjes'-vliegenzwam *(Amanita muscaria)* is er elk jaar. Een mooie, oranje wasplaat (gewoon vuurzwammetje, *Hygrocybe miniata* ???). Het tere, kleine plooirokje *(Parasola plicatilis)* is regelmatig te vinden in het gras. Ook bovisten en stuifzwammen, zijn elk jaar present, zoals de afgeplatte stuifzwam *(Lycopedon pratense)*, de gele aardappelbovist *(Scleroderma citrinum)* en zélfs eens de reuzenbovist *(Calvatia gigantea)*. Verder mogen we regelmatig 'genieten' van de grote stinkzwam *(Phallus impudicus)*. De valse cantharel of hanenkam *(Hygrophoropsis aurantiaca)* onder de berken ziét er wel uit, maar is toch niet eetbaar. Het echt judasoor *(Auricularia auricula-judae)* 'jeunt' zich op onze vlierstruik. En het gewone zwavelkopje *(Hypholoma fasciculare)* op afgestorven berkenstronk. Platte, donkerbruine zwammen 'foerageren' als fluwelen kussentjes op dode pruimelaarstakken, het zou de boomgaardvuurzwam, *Phellinus tuberculosus* zijn.

Dat zijn dus al 22 soorten paddenstoelen die ik bij naam herken.

Een specialist zou wellicht op basis van mijn foto's, nog meer specimen een naam kunnen geven. Is er een kandidaat onder de lezers van Meander?

Anders gezegd: ook al wat zwammen betreft, loont het de moeite om je grasperk én de rest van je tuin (moestuin, bloemenborder, inheemse bomen) zo natuurlijk mogelijk te houden. Ze zijn mooi én boeiend, de zwammen. Het ganse jaar door verrassen ze.

Zwammen: bij de meeste natuurliefhebbers niet zo bekend? Maar waardevol in een natuurlijke tuin.

Verdient navolging?

Marie-Christine Vanmaercke-Gottigny, met dank aan Eddy Saveyn

Een bundelzwam aan de voet van de afgezaagde berk: een *Pholiota*?

Glimmerinktzwam (*Coprinellus micaceus s.l.*)

Stel je eens voor: je weet niets van uilen af en je gaat tijdens een initiatieweekend op nachtexcursie in één van de meest bekende en best geïnventariseerde bossen van de Vlaamse Ardennen, met de bedoeling de diverse soorten uilen die er wonen te leren kennen.

Grote leembraam — foto's: Henk Coudenys

Braam zoekt naam – en (h)erkenning!

Je bent nog geen honderd meter gevorderd of je werd al met zeven uilensoorten geconfronteerd waarvan je nog nooit had gehoord. Daarnaast heb je een handvol soorten waargenomen die ook voor de gids nieuw zijn en nochtans is hij een specialist in zijn vakgebied. Hou de verbazing die dit fantasievoorbeeld bij je opwekt nu even vast en vervang in elk van de voorgaande zinnen 'uilen' door 'bramen'.

Plots is dit geen fictief voorbeeld meer maar een accurate weergave van de realiteit: het bos in kwestie is het Bos Ter Rijst te Schorisse; de gids is Karst Meijers, een bramenspecialist uit Friesland die reeds twintig nieuwe soorten heeft beschreven. De initiatiecursus vond plaats tijdens het weekend van 21 tot 23 juni, op initiatief van de plantenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus.*

In het Bos Ter Rijst groeien minstens een tiental soorten bramen. Ter vergelijking: er broeden twee soorten uilen (bosuil en ransuil), er groeien vijf soorten zegges (boszegge, hangende zegge, ijle zegge, pilzegge en bleke zegge), er staat één soort goudveil (verspreidbladig goudveil) en er groeien heel veel wilde hyacinten. Vooral voor deze laatste is dit stukje oud bos beroemd onder natuurliefhebbers. Onder de plaatselijke bramen zijn er een handvol – drie, vier, vijf, zeven? We weten het nog niet - die nog geen wetenschappelijke naam hebben, gewoonweg omdat ze nog nooit als afzonderlijke soort zijn herkend en beschreven.

Als plantenliefhebber hoef je echt niet naar het Amazonewoud of de delta van de Mekongrivier te reizen om pionierswerk te verrichten en nieuwe soorten te ontdekken. Dat kan je ook door je als één van de eersten in ons land in het geslacht *Rubus* te verdiepen terwijl je in de best geïnventariseerde bossen van Oost-Vlaanderen rondstruint. Ter illustratie dit korte excursieverslag:

Op zondagochtend dalen we af richting Bos Ter Rijst, vanaf de parking aan het uitkijkpunt in de straat genaamd Bosgat, via het kleine paadje tussen de huizen. We zijn nog maar twintig meter ver of Karst toont ons *Rubus loehrii*, ook bekend als harige humusbraam. Het pad loopt nog tien meter verder omlaag, tot aan de rand van een maisakker. In die tien meter zamelt hij van twee braamstruiken herbariummateriaal in, om aan zijn collectie 'nog onbekende Belgische bramen' toe te voegen. We vervolgen onze weg over privéterrein, door een ezelweide en een boomgaard. De bosrand wordt overheerst door grote leembraam, een goed herkenbare soort die in Schorisse veelvuldig voorkomt maar die nog niet officieel als soort is erkend. Zijn verspreiding is nog onvoldoende onderzocht en de publicatie van een wetenschappelijke naam met uitgebreide beschrijving, is bijgevolg nog niet aan de orde. We geven hem *Rubus declercqii* als voorlopige werknaam (ere wie ere toekomt, Ronny!). Aan het einde van de boomgaard vinden we reeds onze derde nog onbekende bramensoort. We zijn pas driehonderd meter van de parking vandaan. Er volgen die ochtend nog de volgende herkenbare

soorten: *Rubus insectifolius* (ingesneden humusbraam) en *Rubus macrophyllus* (bolle haarbraam). Ze groeien in de houtwal die de hooiweide achter Marcel Nachtergaele's gedenksteen afzoomt. Aan de ingang van het bos, net voor en achter de bareel, maken we kennis met *Rubus bellardii* (de sierlijke woudbraam, vroeger bekend onder de naam *R. pedemontanus*) en *Rubus rufescens* (de rosse humusbraam). Meteen hebben we twee oude-bossoorten leren kennen, bramen die enkel voorkomen onder de schaduw van oude bomen, op plekken waar het bos al veel eeuwen ononderbroken bestaat. Luttele meters verderop groeit *Rubus edentulus* (de woudbraam), eveneens een soort die aan oude bossen is gebonden. En dan is het schafttijd. O ja, ik vergeet nog de vierde onbekende braamstruik van die ochtend te vermelden, eveneens aan de ingang van het bos.

De namiddagexcursie levert – naast nog drie onbekende braamstruiken – drie herkenbare soorten op: *Rubus picearum* (de kale woudbraam, nog een oude-bossoort) *Rubus acaracis* en *Rubus frederici*. Het kunnen er ook meer geweest zijn, want intussen zat mijn fles reeds vol. *R. acaracis* blijkt een soort te zijn die nog maar recent is afgesplitst van *R. cinarescens*, de fijne kambraam. Met zijn rozerode bloemen en zijn fijn getand blad is dit één van de meest elegante bramensoorten die de ondergroei van dit oude bos sieren. *R. frederici* is de nieuwe wetenschappelijke naam van de grote koepelbraam (vroeger *R. nitidiformis*). Hij stuurt zijn takken aan het begin van de zomer tot drie meer hoog de lucht in, waarna deze in de loop van het zomerseizoen in een grote boog naar de bodem terugkeren, tenzij ze zich aan een jonge boom of struik weten vast te haken.

De meeste bramen planten zich voort via een mechanisme dat de wetenschappelijke naam *apomixis* draagt. Er is wel sprake van bevruchting, maar het doet er niet toe met welk bramenstuifmeel dit gebeurt. Het genetisch materiaal van het stuifmeel dringt echter niet door tot de eicel in het jonge vruchtbeginsel. De onbevruchte eicel verdubbelt haar eigen DNA en gedraagt zich verder alsof dat het gevolg is van een bevruchting. Na deze schijnbevruchting met eigen genetisch materiaal, vormt zich een vrucht. Deze bevat zaden met DNA dat identiek is aan dat van de ouderplant. Uitzonderlijk loopt het eens mis (of loopt het eens juist, het hangt er maar vanaf hoe je het interpreteert) en treedt er een echte bevruchting op. Maar als dit gebeurt via het stuifmeel van een andere bramensoort, is er veel kans dat er een nieuwe soort ontstaat die zich vervolgens weer ongeslachtelijk gaat voortplanten. In onze streken groeien er veel van dit soort bramen, die vooral ontstaan zijn uit de kruising tussen dauwbramen en andere soorten. Ze vormen de groep van de wasbramen (vroeger hazelaarbramen genoemd). Ze worden vaak verkeerdelijk als dauwbraam aangestreept tijdens inventarisaties. De meesten hebben nog geen naam.

In Nederland zijn reeds een tweehonderdtal bramen beschreven. Wat dat betreft hinken wij mijlen ver ach-

Rubus acaracis

Rubus bellardii

Rubus loehrii

Rubus rufescens

terop. Wegens de complexiteit van de groep voelde tot nu toe geen enkele professionele plantkundige zich geroepen om zich in dit stekelige mijnenveld te wagen. Amateurs zoals Broeder Joris hadden niet de nodige wetenschappelijke achtergrond en autoriteit om orde te scheppen in de bramensystematiek. Wat mij betreft is een invasie van onze noorderburen-bramenspecialisten welkom.

'Verbraming' is een woord dat we vaak tegenkomen indien het om het beheer van bossen gaat. Deze term suggereert dat het om een pestsoort gaat, die we moeten zien terug te dringen. Uit deze opvatting volgen maar al te vaak beheersmaatregelen die tegen bramen zijn gericht. Hiervan was ik bv enkele jaren geleden getuige in het Doeverenbos te Zedelgem. Van grote bospercelen werd de volledige ondergroei van bramen verwijderd. Wat dat betreft is er dringend nood aan een mentaliteitswijziging en wel om de volgende redenen:

Ten eerste gaat het alleen al in Vlaanderen om tientallen soorten, waarvan vele nog geen naam hebben, laat staan dat hun ecologische betekenis bekend is. Het plaatselijk uitroeien van bramen komt hiermee op dezelfde hoogte te staan als het vernietigen van nog onbekende soorten in de tropische regenwouden. Ten tweede gaat het om planten die zowel in bossen als in houtwallen zeer belangrijke functies hebben, zoals voedsel leveren aan vogels en zoogdieren en nest- en schuilgelegenheid bieden aan veel diersoorten. In bossen zijn de bramenvegetaties daarenboven kraamkamers voor jonge bomen en struiken. Tussen de bramen maken deze minder kans om opgegeten te worden door reeën en hazen. De braamscheuten zelf vormen een belangrijke voedselbron voor de reeënpopulaties. Laten groeien dus, die bramen!

Ook het aanplanten van bramen in bossen moet taboe verklaard worden. Vorig najaar kwam bij de bramenwerkgroep bv een vraag binnen van de provincie Oost-Vlaanderen, of ze van enkele braamsoorten plantgoed uit de bramentuin konden krijgen, om aan te planten in de Hospicebossen te Nazareth. Ze vroegen onder meer om grote leembraam. Nu bestaat de ondergroei van de Hospicebossen reeds voor naar schatting zeventig procent uit bramen. Om hoeveel en welke soorten het gaat weet niemand. Er kunnen best wel eens verrassingen van formaat tussen zitten. En de grote leembraam hoort niet thuis op de arme zandgronden van dit voormalige heidegebied. Eerst inventariseren en vooral niet ingrijpen, is hier de boodschap.

Al vijfentwintig jaar ga ik elk voorjaar, in april, op 'bedevaart' naar het Bos Ter Rijst, om uitgebreid te genieten van de blauw bloeiende wilde hyacinten en het contrast met de witte weidsheid van de bosanemonen. Vanaf nu komt daar een tweede jaarlijkse bedevaart bij, eind juni, als de bramen bloeien. De ondergroei van het Bos Ter Rijst is dan minstens even spectaculair.

Ben ik nu, na het volgen van dit initiatieweekend plots een bramenspecialist? Allesbehalve! Ik voel me als een kind in het eerste leerjaar dat trots is op de eerste zinnetjes die hij – hopelijk foutloos – weet te schrijven. Maar in het land der blinden is Eénoog koning. Er is nog een lange weg af te leggen eer enkelen onder ons het universitair niveau bereiken en mogelijk een graad in de *batologie* (de studie der bramen) weten te verwerven. Maar we zijn in elk geval begonnen.

Henk Coudenys

www.ferynjan.be info@ferynjan.be

JAN FERYN BVBA
milieuconsulent

Migranten op het kerkhof en tussen de patatten

In de 'lochtinck' van mijn vader groeiden er vooral 'dauwkolen' tussen de patatten. Dat was toentertijd, in het Brugse ommeland, de locale naam voor melganzenvoet. Akkerkool, zwarte nachtschade en zwaluwtong doken ook frequent op tussen de aardappelen, evenals het onvermijdelijke harig knopkruid. In de streek rond Deinze deed tijdens de oorlogsjaren over dit onkruid een mare de ronde, namelijk dat de Duitsers er de akkers mee inzaaiden, bij wijze van terreurmaatregel. Ook nu nog hoor ik hier af en toe de naam 'Duits kruid' vallen als het knopkruid ter sprake komt.

Op de aardappelakkers van onze semi-industrieel werkende boeren zie je amper nog wilde planten, tenzij er zich vanuit de berm een invasie van haagwinde voordoet of indien de oogstrijpe aardappelen heel lang op de akker blijven staan. In dat laatste geval grijpen zwarte nachtschade en melganzenvoet als vanouds hun kans. Als er al eens iets anders boven de patatten uitsteekt, valt het des te meer op, te meer daar het steeds vaker om twee erg opvallende soorten gaat: de doornappel en zijn verre familielid het zegekruid, beide behorend tot de familie van de nachtschade-achtigen. Net zoals de aardappel zelf overigens.

Met zijn blauwe bloemen en zijn vruchten die op de lantaarntjes van jodenkers lijken, is het zegekruid een ware blikvanger. Hij werd tijdens de vorige eeuw als sierplant ingevoerd uit Zuid-Amerika en verwildert steeds gemakkelijker. Hij houdt van pionierssituaties, van kale, recent omgewoelde bodems. En van warmte, net zoals de doornappel. Beide soorten ontpoppen zich bijgevolg steeds nadrukkelijker als aardappelonkruiden.

Lang niet al onze plantenmigranten werden bewust als sierplant ingevoerd. Soms komen ze mee met het zand en het stof in de auto's van reizigers, zoals de kransmuur die in al onze steden opmars maakt. Deze soort hebben we te danken aan die grote groep nieuwe landgenoten die des zomers hun familie opzoeken in de landen rond de Middellandse Zee. Eens terug thuis worden de automatjes uitgeklopt. De zaadjes van kransmuur vallen zo op de stoep of op de straat en kiemen met graagte in de spleten tussen de warme betontegels of de kasseien.

Twee andere nieuwkomers, uit Noord-Amerika deze keer, zijn van het geslacht *Euphorbia:* kleine, kruipende wolfsmelkjes die van verre aan varkensgras doen denken. Drie jaar geleden werden er uitgebreide populaties van de straatwolfsmelk ontdekt op de kerkhoven van Eke en Nazareth, waar ze zich genesteld hadden tussen het warme steenslag. Deze zijn intussen teruggedrongen tot enkele hoekjes waar nog geen gras groeit. Er wordt sinds vorig jaar immers meer leven toegelaten op tal van onze kerkhoven. De grijze steentjes worden niet langer gesproeid of gefreesd, men heeft ze laten overgroeien door al wat kiemen wil. En dan met de grasmaaier erover. Straatwolfsmelk houdt blijkbaar niet van een dergelijke behandeling. In juni van dit jaar ontdekte ik een derde populatie straatwolfsmelk, op het kerkhof van Deinze, opnieuw tussen de steentjes.

Een flinke boogscheut verderop bevindt zich het kerkhof van Nevele. Ook daar groeien laag-bij-de-grondse wolfmelkjes op de paden en tussen de zerken. Maar hier gaat het om een andere soort: de geribde wolfsmelk.

Om beide soorten uit elkaar te houden heb je een sterke binoculaire loep nodig. De straatwolfsmelk heeft weliswaar meestal opvallende vlekken op de blaadjes die bij de geribde wolfsmelk ontbreken, maar een garantie op een correcte determinatie biedt dit kenmerk niet. Het is noodzakelijk om de beharing op de vruchtjes te bekijken en deze vervolgens open te peuteren om zo zicht te krijgen op de vorm van de zaden. De vruchtjes in kwestie zijn zo ongeveer 1 mm in doorsnede. Deze van de straatwolfsmelk zijn overal behaard, die van de geribde wolfsmelk vooral op de naden van de samengestelde vrucht. De zaden van deze laatste vertonen duidelijke dwarsribbels; die van straatwolfsmelk zijn hooguit wat hobbelig. Om dit verschil te zien is een vergroting van 30x echt geen overbodige luxe.

In juni vonden we al eerder geribde wolfsmelk, tijdens een verregende excursie met de plantenwerkgroep. Voor één keer betrof het geen kerkhof, maar een soort oprit die een boer uit Semmerzake had aangelegd om gemakkelijker bij zijn voederkuilen te geraken. Hiervoor had hij oude betonpalen gebruikt. In de spleten tussen die palen groei(d)en onze Noord-Amerikaanse migrantjes. Gelukkig is niet elk boerenerf een ecologisch kerkhof.

Henk Coudenys

Bomen met een verhaal

Plant je eigen GEDENKBOOM in het natuurgebied het Burreken

Het planten van een boom voor een bepaalde gebeurtenis is een oud gebruik en zit vaak vol symboliek. Al eeuwen lang planten mensen bomen ter bescherming van hun hoeve, om een vruchtbare oogst te bekomen of om een dierbare overledene te herdenken.

Natuurpunt Kern Rondom Burreken wil terug met deze traditie aanknopen. Na het succesvol aanbieden van 'adoptiebomen', waarbij meer dan 100 bestaande bomen door een meter/ peter geadopteerd werden, wil de natuurvereniging nu iedereen de kans geven om een gedenkboom te planten.

De laatste jaren komen er meer en meer vragen van mensen over natuurbegraven. Vandaag is dit niet mogelijk in Vlaanderen, met uitzondering van enkele proefprojecten van de Vlaamse overheid. Met Natuurpunt kern Rondom Burreken willen we daar een alternatief voor bieden.

In het natuurgebied het Burreken in Zegelsem hebben we een achttal locaties gekozen waar een of meerdere gedenkbomen kunnen worden geplant in harmonie met het landschap. Op die manier kan je een symbolische boom planten en worden herinneringen en verhalen gekoesterd in een beschermd landschap. Naar aanleiding van het overlijden van een dierbare kan zo een gedenkboom aangeplant worden waarbij een beetje as van de overledene aan de grond wordt toevertrouwd. Maar we willen het niet beperken tot het afscheid nemen van het leven. Ook bij de geboorte van een kindje kan een toekomstboom worden geplant samen met de moederkoek.

Het aanplanten van de boom is niet alleen een belangrijke gebeurtenis voor familie en vrienden. Tegelijkertijd kunnen dankzij de aanplant ook heel wat planten en diersoorten een veilige plek vinden en levert de schenker een belangrijke bijdrage aan de natuur. Een eik is bijvoorbeeld de thuis van honderden levende organismen van grote bonte specht, eekhoorn, kevers en zwammen. Men kan kiezen uit een aantal boomsoorten: fladderiep, zomereik, winterlinde of okkernoot. Op enkele plaatsen zijn ook fruitbomen (appel, peer, kers) mogelijk.

something ellis
GRAFISCH ONTWERP // INTERIEURFOTOGRAFIE
GSM 0479 433 711 // ELLIS.DEVUYST@GMAIL.COM // WWW.SOMETHINGELLIS.BE

Foto: Wim Dirckx

Bij de boom komt een houten paal te staan met een houten bordje waarop een persoonlijke tekst geplaatst kan worden. Op het bordje is plaats voor 140 tekens, inclusief spaties. Natuurpunt verzorgt de bordjes. De schenker bepaalt zelf de tekst. Daarvoor garandeert Natuurpunt 25 jaar lang de zorg voor de boom, en 10 jaar de paal en het bordje. Dat wil zeggen dat een dode boom of een verdwenen of beschadigd bordje worden vervangen tijdens die periode. De bomen blijven uiteraard doorgroeien en Natuurpunt blijft ook daarna het landschap op de gebruikelijke wijze beheren.

De kost voor een gedenkboom bedraagt 300 euro waarvan het merendeel dient voor het verder uitbreiden en beheren van het natuurgebied het Burreken.

Interesse?
Contacteer Natuurpunt Kern Rondom Burreken
Filip Hebbrecht, Korsele 31, 9667 Horebeke
0490-57 18 33 • contact@burreken.be

Terug van weggeweest: herintroductie van beekforel in de Zwalm, een succes?

Een viertal jaar geleden startte het Agentschap voor Natuur en Bos samen met het Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek en het Centrum voor Visteelt in Linkebeek met de herintroductie van beekforel in de Vlaamse Ardennen, meer bepaald in de Zwalm. Enkele jaren later is het tijd voor een evaluatie. Is de herintroductie succesvol of zijn er nog een aantal hindernissen die de beekforel moet overwinnen?

Beekforel is een vissoort die houdt van eerder snelstromende beken, met een goede waterkwaliteit, voldoende zuurstofrijk water en grindstroken die als substraat voor de voortplanting kunnen dienen. Na een grondige evaluatie van de waterkwaliteit en het habitat werd beslist om te starten met de herintroductie van beekforel in de Zwalm. Dankzij een succesvolle kweek in Linkebeek was het mogelijk om in het voorjaar van 2016 de eerste juveniele beekforelletjes uit te zetten op verschillende locaties langsheen de Zwalm. Hierbij kregen we de hulp van de Vereniging Vliegvissen Vlaamse Ardennen (VVVA). In het voorjaar van 2017 voerden we, op basis van elektrovisserij, een eerste keer onderzoek naar het succes van de herintroductie. Op de meeste locaties waar deze het jaar voordien werden uitgezet, vonden we beekforel terug. Sommige individuen waren al stevig gegroeid. Daar waar de uitgezette individuen rond de 5 cm bedroegen vingen we nu al individuen van om en bij de 15 cm. Het was duidelijk dat de soort aansloeg en dat zowel het habitat, de waterkwaliteit en het voedselaanbod in de Zwalm geschikt waren voor deze soort. Stiekem begonnen we dan ook al te hopen op natuurlijke reproductie. Om de populatie verder aan te sterken werd er in 2017 en in het voorjaar van 2018 nog op een beperkt aantal locaties beekforel uitgezet. Daarnaast werd er ook aandacht besteed aan de natuurlijke voortplanting van de soort. Zo werden er samen met de waterbeheerders (Vlaamse Milieumaatschappij en de Provincie Oost-Vlaanderen) op verschillende locaties grindbedden aangelegd die noodzakelijk zijn voor de soort om zich voort te planten, hier worden namelijk de eitjes op afgezet. Ook andere vissoorten zoals rivierdonderpad, beekprik, serpeling en rivierdonderpad profiteren mee van dergelijke grindbedden. Het onderhoud van deze grindbedden gebeurde in samenwerking met de VVVA. Alles was dus klaar voor de soort om zich, zonder bijkomende hulp, op een natuurlijke wijze verder te verspreiden en een duurzame populatie te vormen in de Zwalm.

Beekforel gevangen in de Zwalm tijdens het onderzoek. Elk individu wordt gemeten en gewogen om hun groei en conditie na te gaan. Foto genomen door VVVA.

De extreme weerscondities en klimaatsverandering kwamen echter roet in het eten strooien. In het voorjaar van 2018 waren er hevige stortregens die voor heel wat erosieproblemen zorgden en bijgevolg voor het dichtslibben van de grindbedden wat deze niet langer geschikt maakte. Nadien volgde de lange, hete en droge zomer van 2018. Onderzoek in het voorjaar van 2019 toonde aan dat de grootte van de populatie sterk was achteruit gegaan. We vonden slechts op één locatie beekforel terug. Enigszins hoopgevend zijn de waarnemingen van vliegvissers die de soort nog wel in verschillende trajecten weten te vangen, maar de grote aantallen en de eerste jonge beekforelletjes geboren in de Zwalm zelf blijven voorlopig uit. De warme condities met bijna stilstaand water en lage waterstanden gedurende een lange periode van 2018 hebben duidelijk hun sporen nagelaten. Mogelijks zijn de aantallen beekforel gedaald of is een deel van de individuen richting Schelde getrokken. Waarnemingen van zeeforel in de Boven-Schelde lijken er op te wijzen dat een deel van de beekforelpopulatie zich tot zeeforel heeft gemetamorfoseerd. We volgen de herintroductie verder op en hopen dat we volgend jaar opnieuw een bericht kunnen plaatsen met beter nieuws.

Voor meer info kan je terecht bij Pieter Boets, email: pieter.boets@oost-vlaanderen.be

Pieter Boets en Alain Dillen

Kerkuil - foto: Rollin Verlinde (Vilda)

De kerkuil

Goed 15 jaar geleden overtuigde ik de kerkenraad om een nestkast voor kerkuilen te plaatsen in de kerktoren van de Protestantse kerk. Dit met de bedoeling dit mooie maar bedreigde dier te helpen zich voort te planten op en rond Korsele.

Voor zij die deze mooie vogel niet kennen: de kerkuil (*Tyto alba*) is ongeveer 34 cm groot en heeft een vleugelspanwijdte van 95 cm. De bovenzijde heeft een goudbruine tot leigrijze grondkleur en is gespikkeld. De onderzijde varieert van roestbruin tot wit. Hij is zeer goed herkenbaar aan zijn hartvormig wit gezicht (de sluier), met de donkere ogen pal naar voor gericht. Tijdens de nachtelijke vluchten is de kerkuil over het algemeen zwijgzaam, soms laat hij een rauwe kreet horen. Rond de broedplaats maakt hij blazende en sissende geluiden.

Kerkuilen, de naam zegt het zelf, hebben een voorliefde voor kerken. De kerktoren leek dus een goede locatie. Van oorsprong een rotsbewoner, heeft de kerkuil zich wonderwel aangepast aan de menselijke omgeving. Door het feit dat de mens gebouwen ging optrekken vonden kerkuilen een onderdak in kerken, kastelen, schuren, … In de onmiddellijke omgeving van zijn nestplaats vond hij voldoende prooien in het gevarieerde kleinschalige boerenlandschap met knotwilgenrijen, houtwallen, ruige graslanden en akkerranden.

Enige tijd geleden ging het niet zo goed meer met de kerkuil. Als algemene oorzaken van achteruitgang konden we vermelden: verlies en waardevermindering van de biotopen, verlies aan geschikte rustige broedplaatsen, hogere onnatuurlijke sterfte door menselijke invloeden zoals opgestapeld vergif uit prooien. De belangrijkste oorzaak van de achteruitgang van de kerkuil is evenwel het verkeer. Met het dichtste wegennet van Europa is Vlaanderen geen plezierland voor de wilde dieren. Jaarlijks verliezen meer dan 24 miljoen dieren het leven door een botsing met een voertuig. Daaronder enkele honderden kerkuilen.

Een extra nestplaats was dus geen luxe. Met een officiële ceremonie, waarop uiteraard de hoogwaardigheidsbeklederes niet ontbraken, werd een nestkast geplaatst in de toren. Jarenlang was er geen uil te zien. Naar aanleiding

van de jaarlijkse controle van de nestkast vroeg de dominee geregeld of er nog geen uil in de kerktoren zat. Neen, helaas niet.

Ik legde dan altijd uit dat kerkuilen niet op bestelling komen en dat een uil zich maar vestigt daar waar er voldoende voedsel te vinden is en rust. De kerkuil voedt zich voornamelijk met kleine prooien: spitsmuizen, bosmuizen en woelmuizen, maar soms kan men ook vogels op het menu terugvinden. Meestal gaat het dan wel om huismussen en spreeuwen.

Laat nu net dat voedsel niet meer zo overvloedig voorhanden zijn in ons landschap. Hagen, houtkanten en ruige hoekjes maken plaats voor maisakkers en bietenvelden. Geen uil die daar nog iets te eten vindt.

Gelukkig kon ik zelf enkele mooie houtkanten en boomgaarden aanplanten achter Korsele, langs de Koning Willemdreef. Dat was alvast een begin. Na vele jaren zijn deze bomen uitgegroeid tot een mooi natuurgebied. Als je er af en toe eens neerzit zie je heel wat dieren passeren: van een vos tot een eekhoorn. Van vinken tot kepen, groenlingen en putters, een egel of een steenmarter... er is altijd iets te zien. Kom gerust eens kijken langs de heropende buurtweg.

Op een avond zat ik er te genieten van de ondergaande zon toen er plots een uil voorbij vloog. Wit en groot, ontegensprekelijk een kerkuil. Rustig zwevend boven de weide op zoek naar muizen. Sindsdien komt hij regelmatig jagen. En zo heeft Korsele dan toch zijn kerkuil. Nu is het wachten op een tweede kerkuil.

Interesse om meer te weten over deze en andere uilen?
Contacteer: Filip Hebbrecht, Korsele 31, 9667 Horebeke. T. 0490.57.18.33

En nog meer uilen...

Er valt steeds wel wat te vertellen over uilen maar de laatste jaren toch net iets meer. De bosuil is verder aan uitbreiding bezig tot ergens een 'plafond' zal bereikt zijn. Voor ons werkingsgebied zijn het uiteraard de bossen die de hoofdmoot van de bosuilen herbergen, maar steeds meer is hij in woongebied te horen en het wordt er stilaan uitkijken naar broedende bosuilen. Nestkasten zouden de soort kunnen bevoordelen maar wees voorzichtig want hij lust ook de kuikentjes van jullie kippen en ook wel iets meer. Anderzijds staan ook ratten op het menu, weer een voordeel voor ons maar een risico voor de uil (gifbelasting). Aan de basis van de uitbreiding ligt het ouder worden van onze bossen waar ze al sedert de jaren 1970 gingen broeden en waar dan vanaf augustus de jongen moeten uitzwermen naar nieuwe gebieden. Maar ook de steeds snellere opvolging van 'mastjaren' van beuk en eik, waardoor dat rijke notenvoedsel dan weer muizen als uilenvoer goed liet gedijen. Blijkbaar is dit reeds het zevende jaar op rij voor de beuk, uitzonderlijk want vroeger was dit steeds met een paar jaar tussen. Men denkt dat warme winters en zomers aanleiding geven tot meer vruchtzetting, een reflex van de natuur die stilaan in nood komt.

Ook de ransuil maakt daar dankbaar gebruik van en mag 'mee wonen' in de bossen als er voedsel genoeg is, tegendraads aan wat beweerd wordt dat de twee niet kunnen samen leven. Dat is wel het geval als er minder voedsel is maar dan wijkt de ransuil uit naar de weidegebieden waar dan woelmuizen in plaats van bosmuizen voor de kost zorgen. Dit jaar waren er heel wat jongen te horen, tot begin augustus, wat erg laat is, het geluid is te vergelijken met piepende schommels. Alleen je moet dan 's nachts buiten lopen en de een doet dat al meer dan de ander. Ieder jaar komen er ook eerder toevallige meldingen binnen uit grotere tuinen in landbouwland. Daarbij zijn wegbermen in de buurt of weilanden van cruciaal belang om voldoende muizen bij mekaar te schrapen. Het volgen van het menu van de uilen via braakballenonderzoek blijft een uniek middel om deze evoluties te begrijpen. Algemeen kunnen we zeggen dat de ransuil achteruitgaat, maar met mate en gelukkig nog steeds direct inspelend op goede voedseljaren, een beetje als de velduil in 2014 in de West-vlaamse polders. Beide soorten zijn erg mobiel.

En dan de kerkuil! In dit nummer vinden jullie hiernaast een verslag van een plaatselijke reporter van dienst. Algemeen gaat het wel goed met de soort, dank weeral aan de muizen en deels aan de noten, maar vooral aan de vele vrijwilligers die nestkasten aanbieden, waar de soort goed gebruik van maakt. De actie is vroeger door het RLVA op gang gezet en nu nog steeds daar gecoördineerd door Paul Haustraete, een dikke merci! Dit brengt ook een beter overzicht mee van hoeveel er bij ons broeden. Ze leerden precies in nestkasten te broeden, wat makkelijker te volgen is dan in een afgelegen schuur. Er worden er ook meer geringd: dit jaar in de Maarkebeekvallei als voorbeeld was het een recordjaar met 27 nestjongen waarvan er 23 geringd werden bij de eerste controleronde. Er waren zelfs 4 nesten met 5 jongen, wat wijst op een 'boerenjaar'! Dit is ook bevestigd door de andere ringresultaten in ons werkingsgebied. Proficiat aan de actieve werkgroep. De resultaten bleven niet uit en geringde vogels van bij ons worden teruggevonden: een geringd exemplaar in Kwaremont op 21 mei 2015 en teruggemeld uit Moes-

kroen op 11 april 2016 (met dank aan Thijs en Jan voor het ringen en de resultaten).

Over de steenuil wordt in de eerste Meander van volgend jaar verslag uitgebracht. Er is op veel plaatsen dit voorjaar geteld, soms met goede aantallen roepende mannetjes maar op nogal wat plaatsen is het broedresultaat erg slecht, benieuwd.

Om af te sluiten nog wat merkwaardig nieuws, allicht ook alweer met dat klimaat te maken. Er waren tweede broedsels van kerkuil, in Nederland zelfs een zeer uitzonderlijk derde nest met eileg van het zevende ei! Op 9 augustus, te zien op 'beleef de lente' via internet, jaarlijks sterk aan te raden. En de bosuil, die deed ook mee. Normaal houden die dat op één nest per jaar, in Nederland zaten er echter nog twee roepende jongen op een nestkast rond 15 juli (eileg 12 mei) volgend op een eerste nest. Dit was gestart op 24 december 2018 en met jongen vanaf 26 februari, die het territorium verlaten hadden rond 5 mei 2019. Bij ons zaten er dit jaar ook al ver in juli nog twee jongen te bedelen in Kluisbergen, Weyns in een populierenbosje en dan waren er ook de erg late jongen van ransuil ... met andere woorden, de tijden veranderen snel, ook voor de uilen !

Norbert Desmet

Thijs met één van de vele kerkuiljongen dit jaar

Nu al plannen maken voor 2020?

BESTEL DAN ALVAST DE KALENDER EN AGENDA VOOR 2020!

Dan bent u mooi op tijd om in alle rust uw activiteiten in te plannen. Met de mooiste natuurfoto's. Dat wordt weer volop genieten van de natuur die ons land rijk is. Zelfs als uw agenda & kalender helemaal vol staat...

- Agenda 2020 aan € 14,99
- Kalender 2020 aan € 10
- Samen als voordeelpakket 2020 vanaf € 22,49

Bestellen kan via de lokale vrijwilligers of de Natuurpunt winkel.
www.natuurpunt.be/winkel

LE ROY RINASSUR BVBA
Crelan
Warandestraat 17, 9810 Nazareth
T. 09 385 44 60 - 09 385 61 32
e-mail: leroy@rinassur.be
verzekeringsmakelaar nr. 13839
ALLE BELEGGINGEN - LENINGEN VERZEKERINGEN

P.V.S. electronic developments
ELEKTRONICA -ONTWERP, -PROTOTYPING, +HERSTELLINGEN,...
+ZAKLAMPEN FENIX
Vichte - Oudenaarde - tel.:056/90.16.09
www.pvsed.com - info@pvsed.com

’t Is weer voorbij die mooie zomer

Al in 1974 zong Urbanus “De wereld is om zeep, er gebeuren rare dingen rondom mij ...”, ik moest er deze zomer even aan terugdenken. De wereld leek wel in brand te staan met bosbranden in Brazilië, Alaska, Siberië ..., Vlaanderen kende drie hittegolven en record temperaturen, het Poolijs en gletsjers smolten sneller dan zelfs de meest pessimistische voorspellingen. Stilaan wordt de zomer een te vrezen seizoen en ondertussen dalen de grondwaterstanden verder en rangschikt het World Resources Institute België als een land met ‘hoge waterstress’.

Marc Coucke koopt half Durbuy op, dat doet dan weer denken aan het liedje “J’aime, j’aime Durbuy...”, en Trump wil Groenland opkopen omdat daar door het wegsmeltend ijs de ondergrond zijn bodemschatten zal prijsgeven. Dat smeltend ijs zet Trump dan weer zelf weg als Fake News.

Bij ons weerklonk er luid driewerf hoera voor de geboorte van twee krijsende panda scharminkels, ook al van Coucke, maar ondertussen verdampte met de hitte de hoerastemming rond ons eerste wolvenpaar. Naya werd bij haar komst verwelkomd als symbool dat de robuuste natuur het goed stelt in Vlaanderen. Het is nu oorverdovend stil en van welpen is begin september nog steeds geen spoor, tegen dat deze Meander in je bus ligt weten we wellicht meer. Hopelijk verwordt Naya nu niet tot het symbool dat toch niet iedereen in Vlaanderen opgezet is met echte natuur. In de Franse en Spaanse Pyreneeën betoogden herders nog maar eens tegen de beren die ze liever volledig opgeruimd zien.

Dank zij het boscompensatiefonds kan Natuurpunt in Vlaanderen gronden aankopen om te bebossen. Of Natuurpunt ook geld van een bedrijf als Ineos, dat op basis van het sterk gecontesteerde schaliegas in Antwerpen grondstoffen voor plastics wil maken, mag gebruiken leidt – hopelijk – tot een fundamentele discussie binnen onze vereniging.

Filosoof Baudry schrijft in De Morgen van 31-08-2019 dat hij er steeds meer van overtuigd raakt dat “de grootste hindernis voor een krachtdadig klimaatbeleid niet langer de klimaatontkenners zijn, maar de activisten die

alleen oplossingen aanvaarden die binnen hun eigen ‘mindere, minder-ideologie passen.” Hij citeert een ecomodernist: “We zijn als goden, en we móéten er goed in worden.” Baudry is er van overtuigd dat de technologie alles zal oplossen. Hij gaat daarbij voorbij dat deze houding ons bracht waar we staan. Hij hoopt waarschijnlijk opgenomen te worden in de Vlaamse canon en dat brengt ons dan weer naadloos tot de politiek want gelukkig is er nog de rustige Vlaamse vastheid, onze politici laten zich immers nog niet zo snel uit het lood slaan.

Wat de uiteindelijke uitkomst zal worden is nu, begin september, nog niet duidelijk maar in de startnota voor de Vlaamse regeringsonderhandelingen stonden voor de burgers toch een paar bijzonder geruststellende boodschappen.

Vlaanderen wil de Scandinavische landen achterna en een voorbeeldregio worden – “Vlaanderen moet verbazen. Vlaanderen moet stralen” – maar daarbij zijn voor het klimaat geen ambitieuzere doelstellingen nodig, wat een opluchting! De belofte van 10 000 ha bijkomend bos staat al van in de jaren ’90 in elke Vlaamse regeringsverklaring en zal er in 2024 (?) allicht wel weer in staan.

De nota citeert Willem Gijssels (1875-1945) die ooit de schoonheid van zijn streek beschreef: “Zijn weiden als wiegende zeeën, die groenen langs stroom en rivier - hier vredige dorpjes, daar steden ”. De Vlaamse Regering zou werk moeten maken van een ruimtelijke omslag. De betonstop is daarbij op de schop gegaan en vervangen door een ‘bouwshift,’ wat dat ook moge betekenen maar op gebied van ruimtelijke ordening is vaagheid in Vlaanderen eerder een pluspunt, zo lang de leeuw kan bouwen ...
En ondertussen ploegde de boer voort, onder andere om in het kader van het nieuw Mestactieplan ‘vanggewassen’ in te zaaien die dan weer het teveel van mest uit het steeds schaarser water moeten houden.
Mest van ons vee, onder andere gekweekt met soja waarvoor het Amazonewoud en, ook in Brazilië, de savanneachtige Cerrado in brand staan ...

Rik Desmet

Broedende bonte vliegenvanger

in de Hospicebossen te Nazareth

Deze zomergast uit Afrika komt toe in Vlaanderen van april tot begin juni met het zwaartepunt in de laatste week van april tot en met de éérste week van mei.

De bonte vliegenvanger is een zangvogel met een lengte van 12-13 cm en men ziet duidelijk het verschil tussen het vrouwtje en mannetje. De mannetjes komen in twee kleurfases voor. Men heeft het zwart-wit type en het grijsbruine type dat in Vlaanderen voorkomt. Mannetjes onderscheiden zich van het vrouwtje met een wit rond plekje op het voorhoofd net boven de snavel en ze hebben een grotere witte vlek op de rug.

Na de rui in de zomer is in het veld het mannetje van vrouwtje nog moeilijk te onderscheiden. Dan zijn beiden bruingrijs. Het mannetje is iets groter dan het vrouwtje. Van vogelringers weten we dat ze het in het najaar tot 19 gram kunnen wegen.

De zang doet wat denken en kan verward worden met de gekraagde roodstaart. Het luide, weemoedige en heldere tsieluu, tsieluu, tsieluu wordt tot 6 maal herhaald.

Half augustus begint de trek richting tropisch West-Afrika. Het overgrote deel van de Europese populatie leeft in Midden- en Noord-Europa.

Bosbewoner

De bonte vliegenvanger moet het bos delen met zowel natuurlijke vijanden als voedselconcurrenten. In het bos broeden zowel vogelvangers als sperwer en boomvalk maar ook jong- en eidieven als gaai, zwarte kraai en rode eekhoorn. Bij quasi ieder bezoek aan de Hospicebossen bewonderde ik één of meer rode eekhoorns.

De laatste jaren werden de Hospicebossen uitgedund waardoor het bos opener werd en er meer licht de grondoppervlakte bereikt met kans

foto: Gilbert De Ghesquière

voor meer opslag van jonge bomen en struiken. Verschillende loofbomen werden ouder in het voornamelijk dennen- en sparrenbos. Komen daardoor meer vlinders en insecten voor waardoor het voedselaanbod verhoogde voor de bonte vliegenvanger? Waarom dit jaar wel en vorig jaar niet? Het moet allemaal mee zitten voor een roepend mannetje op zoek naar en vrouwtje. Een natuurlijke holte die nog vrij is (nestkasten hangen er niet in de Hospicebossen), een vrouwtje dat 'passeert' en genoeg voedsel.

Boombroeder die maar al te graag in een nestkast broedt

Het is een typische boombroeder die in natuurlijke holtes broedt in zowel loof- als naaldbossen. Maar er wordt aangenomen dat dichtheden in loofbos dubbel zo groot zijn als in naaldbos. Bonte vliegenvangers broeden graag in nestkasten en het gericht ophangen van nestkasten in zijn broedbiotoop kan de populatie sterk verhogen. Keerzijde van de medaille is dat ze moeten concurreren met andere zangvogels als koolmees en pimpelmees. Terwijl deze blijvers in de winter zich kunnen aanpassen aan het weer en de timing van start van broeden, vertrekken bonte vliegenvangers uit Afrika zonder te weten welk weer het is in Europa. Onderzoek van de universiteit van Groningen heeft aangetoond dat confrontaties voor een nestkast met koolmezen en pimpelmees slecht afloopt voor de bonte vliegenvanger. In het 10-jarige onderzoek werden 88 dode bonte vliegenvangers gevonden met de koolmees als schuldige van 86 vogels en twee door de pimpelmees. Het waren bijna allemaal mannetjes die stierven.

Het broedgeval

Jaarlijks worden wel verschillende doortrekkende vogels gezien in ons werkingsgebied. De dag nadien of een paar dagen later zijn ze meestal verdwenen.

Op 24 april 2019 werd voor een éérste maal een zingend mannetje waargenomen. Op 12 mei zag ik twee vogels en begon ik te hopen op een broedgeval. Bij iedere bezoek van de nestboom was er nu activiteit: zingend mannetje en/of op en aanvliegen van de oudervogels. Zondag 23 juni was de laatste dag dat ik beide oudervogels zag op en aanvliegen richting nestholte. Bijna om de twee minuten dook een van de oudervogels in de nestholte. Op woensdag 26 juni waren geen bonte vliegenvangers meer te zien om en rond de nestboom. Zaterdag 29 juni werd nog een mannetje in de buurt gezien. Dus ga ik ervan uit dat de jongen tussen 23 en 26 juni moeten uitgevolgen zijn. Jongen werden echter nooit gezien en ook nergens vermeld bij de waarnemingen ingevoerd in waarnemingen.be.

Er werd gebroed in een natuurlijke holte van een Corsicaanse den. De boom is halverwege afgebroken en wordt 11 à 12 meter hoog geschat. De broedboom staat, manueel afgestapt, op 17 meter van de parking van het bos. Er werd in de bovenste van de 11 holtes gebroed, allen met de opening naar het oosten. Deze dennen werden in 1944 aangeplant. Het was toch steeds bang afwachten om de broedende vogels weer te zien. In de relatief grote boomholte kon zeker een rode eekhoorn een kijkje komen nemen.

Eén maal per broedseizoen worden 6- 7 eieren gelegd en het broeden duurt 13 tot 15 dagen en na 14 tot 17 dagen vliegen de jongen uit. Met deze gegevens schat ik de eileg tussen 27 en 31 mei.

Het was niet de eerste maal dat de bonte vliegenvanger broedde in de Hospicebossen. Er waren broedgevallen in 1977, 1981 en 1986 telkens in een nestkast. Destijds hingen een 100 tal nestkasten in het bos die nu alle verdwenen zijn. In de inventarisatiejaren 1988-tot 1990 werden in Astene, Wannegem-Lede en later ook in de Wortegemse bossen mogelijke en waarschijnlijke broedparen genoteerd.

Antwerpse en Limburgse vogel in Vlaanderen

Op onze 3-jaarlijks bezoek aan de Kalmthoutse Heide wordt de bonte vliegenvanger steevast waargenomen en voor velen is het één van de weinige kansen om deze vogel te bewonderen.

Het overgrote deel van de Vlaamse broedpopulatie komt voor in de Kempen. Elders in Vlaanderen is de bonte vliegenvanger een zeldzame broedvogel. Uiteraard kunnen geïsoleerde broedvogels over het hoofd gezien worden in private bossen of kasteelparken. Zo denk ik maar aan het bos van het kasteel van Ooidonk. In de Vlaamse broedvogelatlas van 2002 werd het aantal koppels op 600-1000 geschat. Daarvan kwam het overgrote deel voor in de bossen ten oosten van Antwerpen. Voor 1960 was het een toevallige broedvogel in Vlaanderen.

Het jaar 1980 was een zeer goed bonte vliegenvangerjaar. In 'Zijn er nog vogels' van Luc Menschaert lezen we dat er op drie en vier mei 76 meldingen waren van doortrekkers. Oostenwind had de vogels die vooral via midden Europa naar Noord-Europa trekken, naar het westen geblazen. Negendertig vogels waren van het zwart-wit type. Resultaat was dat er in Vlaanderen in dat jaar 36 koppels broedden waarbij ook een nest in Oudenaarde werd gevonden.

Het valt nog te bezien of we volgend jaar weer een broedgeval zullen hebben in Nazareth, want ze hebben een geringe plaatstrouw, maar dit jaar hebben we er toch kunnen van genieten.

Wie wil nagenieten kan de verschillende foto's bewonderen op waarnemingen.be en de vogel werd ook gefilmd!

Niko Van Wassenhove

Speeldag in het **Burreken**

Op vrijdag 23 augustus ontvingen twee medewerkers van de kern Rondom Burreken van Natuurpunt 29 kinderen en 3 monitoren van het Narrenschip, de kinderopvang van Brakel.

De kinderen mochten zich de ganse dag uitleven in het bos. Er waren verschillende buitenspelen voorzien en nog veel meer. Zo mochten ze met echte elektrische handboren in dikke boomstammen gaatjes boren als huisje voor de wilde bijen en kunstwerkjes maken met alles wat ze vonden in de natuur, maar ook vrij ravotten in het speelbos. Als top of the bill werden ze 's middags met tractor en kar teruggevoerd naar de boerderij van boer Germain waar ze zich hun lunchpakket lieten smaken!

Een dag vol avontuur en plezier!
Afspraak volgend jaar!

Marie-Anne De Geest

Foto: Renaat Vermeulen

Kom jij ook naar de **Boomplantactie Burreken** op **24 november**?

In bossen heb je de tijd van je leven. Je kan er in bomen klauteren, betoverende paddenstoelen bekijken of genieten van zalige koelte op een warme dag. De plek om heerlijk te genieten van de natuur.

Natuurlijk bos is bovendien de thuis voor vele soorten planten en dieren. De zwarte specht en eekhoorn zijn maar een paar bewoners van een gezond bos.

Voor mens en dier zijn bossen onmisbaar als onuitputtelijke bron van zuivere lucht. Bossen spelen ook een belangrijke rol binnen de klimaatproblematiek: als filter van de lucht en producent van zuurstof. Of om de temperatuur te regelen en water op te slaan in de bodem. En ze zetten een deel van het CO_2 teveel om in hout.

Met een bebossingsgraad van amper 11% is Vlaanderen de bosarmste regio uit Europa.

In Vlaanderen is er dus nog werk aan de winkel: er zijn niet genoeg bossen om in te spelen, lopen of wandelen. Daar willen we iets aan doen.

Daarom kochten we recent in het Burreken een terrein aan van 7.000 m^2. Aan de Ganzenberg te Maarkedal. Daar willen we samen met jou een nieuw bos aanplanten. Een nieuw bos waar we eiken, beuken en andere inheemse bomen planten. Een jong bos dat de verbinding vormt met de bestaande bossen en waar reeën kunnen rusten en de eikelmuis voedsel kan vinden. En waar jij kan wandelen en genieten.

De aankoop van grond om te bebossen is niet goedkoop maar zorgt er wel voor dat op lange termijn bomen kunnen uitgroeien tot machtige bossen. En bos blijven.

Help jij mee dit bos te realiseren?

Stort vandaag nog jouw bijdrage op BE56 2930 2120 7588 en vermeld 'Gift Burreken project 6602'. Voor 40 euro kunnen we al 10 m^2 nieuw bos aanplanten. Giften aan Natuurpunt zijn fiscaal aftrekbaar vanaf 40 euro.
Natuurpunt zal dan jouw bomen planten. Of je kan zelf je bomen komen planten op 24 november. Afspraak vanaf 13u30 tot 16u aan Hessestraat 2 te 9667 Horebeke. Daar is parking voorzien. Breng je spade mee. Wij zorgen voor de boompjes.

MEER INFO: www.natuurpunt.be
https://steun.natuurpunt.be/project/1287/contribute/user-infos

KALENDER oktober 2019 - januari 2020

UUR VAN VERTREK/EINDE
PLAATS VAN AFSPRAAK
TOELICHTING
GIDS
BIJZONDERHEID
CONTACTPERSOON
ZEKER MEEBRENGEN

HRZ: Natuurpunt afdeling Herzele
HOU: Natuurpunt afdeling Houtem
JNM: Jeugdbond voor Natuur en Milieu
KBE: Kern Werkgroep bos t'Ename
KR: Natuurpunt afdeling Kruisem
KRB: Kern Rondom Burreken
MOW: Milieufront Omer Wattez vzw
NWB: Nationale Werkgroep Botanie
OUD: Natuurpunt afdeling Oudenaarde-plus
PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vl. Ardennen-*plus*
PAWG: Paddestoelenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
RLVA: Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen
RO: Natuurpunt afdeling Ronse
TLES: Natuurpunt afdeling Tussen Leie en Schelde
TW: Trage Wegen vzw
VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
VA-plus: Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
VUB: Vrienden van het Uilenbroek
VWG: Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
WMB: Werkgroep Munkbosbeekvallei
WMBV: Werkgroep Maarkebeekvallei
ZV: Natuurpunt afdeling Zwalmvallei
ZWG: Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*

Elke zondag t.e.m. zondag 27 oktober

ZV: Zomerseizoen Boembekemolen

- 14u -18u
- Boembeke 18, Brakel
- Tot zondag 27 oktober is de Boembekemolen elke zondag geopend van 14 tot 18u. We zullen je er graag verwelkomen in de molen en op ons terras! De Boembekemolen is bovendien hét vertrekpunt voor een lichtvoetige of stevige wandeling in de Zwalmvallei. Kaartjes en diverse info beschikbaar in de molen.

Zaterdag 12 oktober

KRB: werken in de natuur

- 9u- 12u30
- Perreveld t.h.v N°14 te Zegelsem
- Niets zo heerlijk als de handen uit de mouwen steken in en voor de natuur. Allerlei klusjes zijn voorzien zoals maaien, afval opruimen, werken aan het Natuur.huis...
- www.burreken.be
- Ludo Vanderlinden, tel 0479/46.69.37, contact@burreken.be
- ☑ werkhandschoenen

MOW: Angst en Dood in de Middeleeuwen

- 19u tot 21u30.
- De kerk van Zulzeke, Zulzekestraat
- Wat waren de grootste angsten van onze voorouders en hoe keken ze naar de dood? Wat zeggen de historische bronnen en wat vinden we hier archeologisch van terug? Op een duistere avondwandeling loodst archeologe Nancy Lemay je mee, op zoek naar het antwoord. Angst en dood in de Middeleeuwen is een beklijvende avondwandeling die niet geschikt is voor onschuldige kinderoortjes. Afstand ± 4 km.
- Nancy Lemay, de gepassionneerde archeologe van Stones and Stories
- Inschrijven verplicht, prijs 8 euro (leden) of 10 euro per persoon
- info@milieufrontomerwattez.be
- ☑ Stevig schoeisel

HOU: Nacht van de Duisternis

- 18u30 – 20u30
- Cotthem 8, 9520 Sint-Lievens-Houtem, ter hoogte van Café de Pikardijn
- Op de Nacht van de Duisternis trekt Natuurpunt Houtem het bos in voor een avondwandeling. We staan niet enkel stil bij de levende natuur maar ook de niet levende natuurelementen zoals het weer en de sterrenhemel krijgen aandacht.
- Frederik Dierickx
- In samenwerking met de Minaraad
- www.natuurpunthoutem.be of mail naar nphoutem@gmail.com Erwin De Clercq 0476 37 36 59
- ☑ Stevige stapschoenen en zaklamp

Zondag 13 oktober

KR: Paddenstoelentocht Lozer bos

- 9u – 12u
- Kerk Lozer
- Een paddenstoelenwandeling in Lozer
- Georges Kuipers
- Eddy Van Den Abeele, 0474 62 20 52
- ☑ Loep, veldgidsen, goed schoeisel

TLES: paddenstoelenwandeling in de Hospicebossen in Nazareth

- 14u-17u
- Klapstraat Nazareth (brug E17, kant bossen)
- In de Hospicebossen gaan we op zoek naar kinderen van de duisternis. In een vochtige periode groeien ze in de wonderbaarlijkste gedaantes in een bos vol herfstgeuren. Misschien zijn sommigen wel bewoond... Laat ons nog even verwonderd zijn, kind zijn
- Eddy Saveyn
- I.s.m. VELT Leieland
- ☑ laarzen of goede stapschoenen

VA: Wandeling rond bosbeheer in het Kluisbos

- 14u – 17u
- parking van het recreatieoord, Poletsestraat te Ruien.
- Norbert Desmet, 0494 65 33 91
- ☑ Goed schoeisel

ZV: Opening van het Wardpad

- 14u - 17u
- Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel
- We wandelen een nieuw pad in ter nagedachtenis van Ward Verhaeghe
- Lieven Nachtergale

Donderdag 17 oktober

MOW: Derdedonderdagwandeling

- 14u – 17u
- www.milieufrontomerwattez.be/actief/
- Iedere derde donderdag van de maand stappen we ongeveer 8 km in onze streek, vaak langs trage wegen. Met de klemtoon op wandelen en kletsen. En Omer Wattez indachtig.
- ☑ Goede wandelschoenen

Zaterdag 19 oktober

KRB: Bomenwandeling

- 9u30- 12u30
- Perreveld t.h.v N°14 te Zegelsem
- Op een wandeling van ongeveer 5 km. doorheen het reservaat gaan we op zoek naar bomen. Welke soorten vinden we er? Wat zijn de meest opvallende kenmerken en vormen? Zijn ze in goede conditie? Bij elke soort hoort een verhaal over hun nut voor mensen, voor fauna en flora...
- Jos Gyssels
- www.burreken.be
- Jos Gyssels, 0473 52 41 27, contact@burreken.be

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u - 16u
- Wordt rondgestuurd ifv de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be

Zondag 20 oktober

HRZ: Tweede Paddenstoelenwandeling

- 9u30-12u
- Natuur.huis, Ransbeekstraat 1, Sint-Antelinks
- Als je een beetje een natuurliefhebber bent en tevens wat culinaire interesse hebt, dan zijn in oktober paddenstoelen nooit ver uit je gedachten. Ze zijn een wereld op zich, die plots verschijnende 'stoelen', waarvan we niet altijd weten of ze giftig zijn of eetbaar.
- Frederik Dierickx, Patrick Rouckhout
- Meer info: www.natuurpuntherzele.be
- ☑ Stevige wandelschoenen of laarzen.

VA: Dag van de trage weg te Ronse

- 10u-12u en 14u – 17u
- Hotondmolen, Zandstraat 4 Kluisbergen
- Tragewegenwandeling langs de zuidkant van het Hotondbos. In de voormiddag wandeling 4 km. In de namiddag keuze uit wandeling van 4 of 8 km. Activiteit i.s.m. stadsbestuur Ronse.
- Filip Keirse, 0487 64 79 01, Roland Drieghe, Christophe Vanthuyne en Isabelle Devleesschauwer.
- Inschrijven voor 18 okt. via toerisme@ronse.be of 055/23.28.16.
- ☑ Goed schoeisel

ZV + MOW: Dag van de Trage Weg: verkenning omgeving Rozebeke en Boembeke

- 14u-16u30
- Kerk van Rozebeke
- Tal van Trage Wegen werden terug bewandelbaar gemaakt door de Trage Wegen Werkgroep Zwalm. Er zijn wandellussen (2, 4 en 8 km) vertrekkende vanuit het dorp van Rozebeke richting de hooggelegen kouters, de Boembekemolen van Natuurpunt vzw, het Mijnwerkerspad en de Zwalmvallei. Buggy's kunnen indien het juiste type en de ouders wat avontuurlijk zijn aangelegd. Hond(jes) aan de leiband graag. I.s.m. Milieufront Omer Wattez vzw en Trage Wegen vzw.
- Bart Boydens
- Inschrijven verplicht via https://www.tragewegen.be/component/ohanah/verkenning-omgeving-rozebeke-en-boembeke?Itemid=706 .Voor de activiteit wordt een kleine steunbijdrage van 5 euro gevraagd, in ruil krijgt iedereen een drankje naar keuze.
- Bart Boydens, bboydens@hotmail.com, 0475704506
- ☑ Aangepast(e) kledij en schoeisel

Vrijdag 25 oktober

TLES: Een wonderbaarlijke tuin: een kijk op de flora van het Lam Gods

- 20u - 23u
- Mudel, Museum van Deinze en de Leiestreek. Lucien Matthyslaan 3-5, Deinze
- Een botanische uitstap naar het Lam Gods is geen alledaagse bezigheid en toch gingen al een reeks mensen ons vooraf. Wie waren ze en wat waren hun bevindingen? En hoe bereid je in hemelsnaam een dergelijke excursie voor? In de tijd van de gebroeders Van Eyck was er van enige wetenschappelijke plantenkennis nog geen sprake. Planten schilderen naar de natuur was dus niet evident. En toch zijn heel wat planten en bloemen op het Lam Gods verrassend opvallend secuur weergegeven. Waar haalden de gebroeders Van Eyck hun botanische kennis en waarom beeldden ze bepaalde planten af? Op al deze vragen wordt in deze lezing uitvoerig ingegaan, maar let wel: het paradijs is op het Lam Gods nooit ver weg!
- Paul Van Den Bremt
- Deze activiteit is een samenwerking van MUDEL, Natuurpunt, Davidsfonds, Dunsa en Heemkundige kring 'het Land van Nevele'. Inkom 5 euro/pers.

Zaterdag 26 oktober

TLES: Samen werken in en voor de natuur

- Elke laatste zaterdag van de maand werken we in één van onze natuurgebieden.
- Meld je aan via koen.houthoofd@gmail.com Je krijgt dan telkens een bericht om te weten waar we aan de slag gaan en wat het werk inhoudt.

KBE: Werkdag Bos t'Ename

- 9u -12u en/of 13u30- 17u
- loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
- Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
- ☑ Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

NOVEMBER 2019

Vrijdag 15 november

TLES : Iran, een land van ongekende culturele en natuurlijke schatten

- 20u (deuren open om 19u30) -23u
- Bibliotheek, Gaston Martensplein 9, Zulte
- Farnoosh Khodadadeh en Dirk De Smet is een Iraans-Belgisch koppel dat meermaals natuurreizen heeft gemaakt in Iran. Met een compilatie van deze reizen zullen ze je overtuigen dat Iran een prachtig land is vol culturele schatten en een ongekende natuurlijke rijkdom.
- Vooraf inschrijven via hannes.buyle@hotmail.com. Inkom 2,5 euro pp.

Zaterdag 16 november

KRB: Werken in de natuur

- 9u- 12u30
- Perreveld t.h.v N°14 te Zegelsem
- Niets zo heerlijk als de handen uit de mouwen steken in en voor de natuur. Allerlei klusjes zijn voorzien zoals maaien, afval opruimen, werken aan het Natuur.huis...
- www.burreken.be
- Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37, contact@burreken.be
- ☑ werkhandschoenen

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u - 16u
- Wordt rondgestuurd ifv de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be

Donderdag 21 november

MOW: Derdedonderdagwandeling

- Zie 17 oktober 2019

Zaterdag 23 november

TLES : Dag van de natuur

- 9u en/of 13u, einde 17u
- Aan de boerderij in de Warandestraat (hoek van de Goedstraat) Deinze
- Tijdens de Dag van de Natuur steken vrijwilligers in heel Vlaanderen de handen uit de mouwen, ook in onze natuurgebieden. Heb je zin om te werken in de frisse buitenlucht en de natuur vooruit te helpen? Stroop je mouwen op en help ons. We gaan terug wilgen knotten in de Vondelmeersen. Het hout wordt verdeeld onder de helpers.
- Koen Houthoofd, koen.houthoofd@UGent.be
- ☑ werkhandschoenen

KR: Beheerswerken Grootmeers

- 8u30 – 12u
- Groot hekken trekweg Schelde
- Beheerswerken op Grootmeers
- André Vandecapelle 0498 45 93 42
- ☑ Zaag, bijl of kapmes, werkhandschoenen

RO: Boomplanting Geboortebos Ronse

- 15u- 17u
- Einde Jagersstraat, Ronse
- Elke (groot)ouder kan een boom planten voor zijn (klein)kind. Nadien hapje en drankje.
- Luc Bellinck en Karolien Belet
- Karolien 0485 84 88 19 of Luc 0499 17 61 49
- ☑ Laarzen, spade

HOU: Quiz met een groen randje

- 19u30-22u30
- Zaal Kerksken, Rot 8, Letterhoutem
- Max 4 deelnemers per ploeg, kostprijs 5 euro/pp Max 25 ploegen
- Organisatie Nec De Pastorie i.s.m Natuurpunt Houtem
- Info en inschrijven necdepastorie@sint-lievens-houtem.be of 0478 63 45 69 Rita Van Stappen

Zondag 24 november

KRB: boomplantactie

- 13u30- 16u30
- T'Hof ten Broucke, Hessestraat 2 te 9667 Horebeke.
- Er is te weinig bos in Vlaanderen. Met slechts 10% bos oppervlakte zijn we de slechtste leerling binnen Europa. Maar daar gaan we iets aan doen. Op een oppervlakte van 4000 m² planten we eik, beuk, haagbeuk etc. Help jij ook mee om dit nieuw bos te realiseren?
- Ludo Vanderlinden
- www.burreken.be
- Ludo Vanderlinden, tel 0479 46 69 37, contact@burreken.be
- ☑ Stevige schoenen, spade

Zaterdag 30 november

KBE: Werkdag Bos t'Ename
TLES: Samen werken in en voor de natuur

- Zie zaterdag 26 oktober

DECEMBER 2019

Zaterdag 7 december

HRZ: Kaasavond

- 18u-22u
- Wattenfabriek, Solleveld 35, Herzele
- Natuurpunt Herzele nodigt alle leden, sympathisanten en natuurvrienden uit op de 10e Kaasavond.
- Meer info en reservatie: www.natuurpuntherzele.be
- info@natuurpuntherzele.be

Zaterdag 14 december

KRB: werken in de natuur

- 9u- 12u30
- Perreveld t.h.v N°14 te Zegelsem
- Niets zo heerlijk als de handen uit de mouwen steken in en voor de natuur. Allerlei klusjes zijn voorzien zoals maaien, afval opruimen, werken aan het Natuur.huis...
- www.burreken.be
- Ludo Vanderlinden, tel 0479 46 69 37, contact@burreken.be
- ☑ werkhandschoenen

KR: Beheerswerken Grootmeers

- 8u30 – 12u
- Groot hekken trekweg Schelde
- Beheerswerken op Grootmeers
- André Vandecapelle 0498 45 93 42
- ☑ Zaag, bijl of kapmes, werkhandschoenen

Donderdag 19 december

MOW: Derdedonderdagwandeling

- Zie 17 oktober 2019

Zaterdag 21 december

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u - 16u
- Wordt rondgestuurd ifv de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be

Zaterdag 28 december

KBE: Werkdag Bos t'Ename
TLES: Samen werken in en voor de natuur

- Zie zaterdag 26 oktober

Zondag 29 december

TLES : frisse-neuzen wandeling

- 14u – 16u30
- kerk van Zeveren, Leeuwstraat Deinze.
- De natuur rond de Zeverenbeek is in diepe winterslaap maar beslist de moeite om te bezoeken. Wandeling rond de Zeverenbeek, vogelkijkhut en de Blekerij. Afstand is beperkt tot ± 5 km
- Werner Dejonckheere en Hannes Buyle
- stevige wandelschoenen.

JANUARI 2020

Woensdag 8 januari 2020

VWG: Bijeenkomst & nieuwjaarsreceptie van de Vogelwerkgroep

- 20u – 23u
- Stedelijk Centrum te Heurne
- Op deze feestelijke bijeenkomst van de vogelkijkers uit de regio (of daarbuiten) wordt ook tijd voorzien om bij te praten, ervaringen te delen, bij een hapje en een drankje. We kijken terug op 2019 en zetten de meest memorabele waarnemingen op een rijtje.
- Meer info op: https://www.facebook.com/groups/vwgvap/
- Paul Vandenbulcke, 0475 34 65 86

Vrijdag 10 januari 2020

MOW en VA-plus: Gezamelijke nieuwjaarsreceptie van Natuurpunt VA-plus en Milieufront Omer Wattez

- 19u30 – 23u
- Zaal De Kroon, Dorpsstr. 12, Horebeke
- We zetten het nieuwe jaar in met een hapje en een drankje.
- Graag vooraf een seintje aan MOW vzw, Dijkstraat 75 te Oudenaarde, tel. 055/30.96.66 of info@milieufrontomerwattez.be

Zaterdag 18 januari 2020

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u - 16u
- Wordt rondgestuurd ifv de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be

KR: nieuwjaarsreceptie

- 18u -24u
- Adelgoed, Omgangstraat 41, Zingem
- Een nieuwjaarsreceptie u aangeboden door Natuurpunt afdeling Kruisem
- Eddy Van Den Abeele 0474 62 20 52

Zondag 19 januari 2020

ZV: Nieuwjaarswandeling afdeling Zwalmvallei

- 10u - 13u
- Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Nieuwjaarswandeling met aansluitend receptie
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be
- Aangepast schoeisel en kledij aan de weersomstandigheden

KRB: Winterwandeling + nieuwjaarsdrink

- 14u – 18u
- Kerk Schorisse, Zottegemstr., Schorisse
- Een mooie landschapswandeling door het hart van het Burreken. Vanaf 16u aansluitend nieuwjaarsdrink in T'Hof ten Broucke, Hessestraat 2 te 9667 Horebeke.
- Filip Hebbrecht, Renaat Vermeulen, Ronny De Clercq
- Keuze uit verschillende wandelingen met inbegrip buggy vriendelijke route.
- Filip Hebbrecht, contact@burreken.be
- Stevige wandelschoenen

Zondag 19 januari 2020

RO: Snoeien doornhaag rond Geboortebos met nadien wandeling in het Westelijke deel van het Pyreneeën-reservaat.

- 14u -17u
- Ooststraat thv het Geboortebos, Ronse
- Rondom het Geboortebos is er een akkerstrook van 5m waarop graan staat als wintervoedsel voor de akkervogels. Deze strook moet vrijblijven van struikgewas.
- Versnapering en drankje
- Philippe Moreaux 0476 49 24 61, Roland Drieghe 0498 07 45 98
- Laarzen, werkhandschoenen, snoeischaar

Vrijdag 24 januari 2020

HRZ: Jaarlijkse algemene ledenvergadering

- 20u-22u
- Zie www.natuurpuntherzele.be

Zondag 26 januari 2020

RO + VWG: ganse dag vogeltocht in de Uitkerkse Polder in Blankenberge

- 9 u Ronse Parking ex-Carrefour César Snoecklaan. 9u30 kerk Eke. Einde bij zonsondergang.
- We trachten te carpoolen, best melden dat je komt en of je vervoer hebt.
- Philippe Moreaux en Patrick Alexander
- Ganzen, eenden, steltlopers, meeuwen….. Ook bezoek aan haven met steenlopers en paarse strandlopers en wie weet een zeehond
- Philippe 0476 49 24 61
- Laarzen, warme kledij, picknick.

Zaterdag 1 februari 2020

HOU: Jaarlijkse Algemene Ledenvergadering

- 18u30-22u
- Muziekcentrum De Garage, Kerkkouterstraat 62, Bavegem
- We blikken terug op het voorbije werkjaar en verklappen de plannen voor het komende werkjaar bij een hapje en een drankje.
- Erwin De Clercq 0476 37 36 59

Overzicht vogelwaarnemingen ZOMER 2019

De zomerperiode is traditioneel de rustigste periode om vogels te spotten. Begin juni vertoont de voorjaarstrek nog enkele laatste stuiptrekkingen. Naar het einde van augustus toe begint de najaarstrek dan weer aan te zwengelen. Daartussen is het meestal kalm. Wat helaas ook bijna traditie wordt, zijn de toenemende hittegolven en droogte.

De blikvanger van de maand juni was de ralreiger (DDG) die op 21-06 ontdekt werd in de Vestingen te Oudenaarde. Deze kleine reiger lokte die dag heel wat vogelaars naar hartje Oudenaarde. Wie de dag nadien probeerde, was er aan voor de moeite. Het is de eerste aanvaarde waarneming voor de regio VA+.

Andere leuke waarnemingen in juni waren een bijeneter (JaVH) over Asper. Een hop (PCA) liet zich weer zien in Zulte (zelfde ex als in mei?). De zomertortel liet zich gelukkig opmerken op drie locaties (Kruishoutem, Wannegem-Lede, Wortegem). Oef, we zijn hem (nog) niet kwijt. Op een tiental locaties kon je de KWIK-me-dit-roep van de kwartel horen. Aan de Callemoeie te Nazareth is er ook altijd wat te beleven: tot max 10 geoorde futen (BDE), 3 kluten (BDE), een bontbekplevier (BDE).

In de Hospicebossen bracht een koppeltje bonte vliegenvangers een nest groot. Dat gebeurt ook niet elk jaar in onze regio. Daar werden ook kruisbekken gezien. Ook op de babyborrel: kleine plevier aan de Callemoeie met 4 jongen, roodborsttapuit in de Langemeersen en visdieven met juvenielen in Deinze en aan de sluis in Asper. Al is niet duidelijk waar die laatste gebroed hebben. Misschien wel buiten de regio. Ook rond de Schelde in Eine verbleef er een koppel visdief dat jongen hebben voortgebracht. Maar opnieuw is het een raadsel waar het nest exact te vinden was. Ontbrekende gast: Orpheusspotvogel. Hoewel deze voorbije 5 jaren steeds tot broeden kwam in de VA+, bleef hij deze keer onder de radar, ondanks een zangpost in mei.

Bijeneter — foto: Walther De Munter

Middelste bonte spechten werden opgemerkt in Grotenberge, Zwalm en het Kluisbos. Zwarte specht werd dan weer gehoord in Bos t'Ename, Bois Joly te Ronse en het kasteelpark van Nokere.

Juli was een zeer kalme maand. Gelukkig is er dan al de trek van de steltlopertjes. Zo trokken 11 regenwulpen (GCO) over Kruisem. 4 Bonte strandlopers (BDE) verbleven even aan de Callemoeie. In het Burreken werd een rode wouw (IJA) gezien.

We moesten het deze zomer trouwens stellen met amper één waarneming van grote lijster, overvliegend dan nog wel. Een historisch dieptepunt voor de soort in VA+. Ook de matkop krijgt rake klappen. Twee waarnemingen deze zomer.

Augustus is alvast een spannendere maand. De najaarstrek is tegen dan duidelijk in gang geschoten. Voor de steltlopertjes moest je weer aan de Callemoeie zijn, bij gebrek aan andere natte gebieden. Tot 4 bontbekplevieren (JMK), 4 zwarte sterns (SCL) en een bonte strandloper lieten er zich zien op het einde van de maand. De blikvanger aldaar was echter een krombekstrandloper (BDE). Nog maar het derde exemplaar in de regio sinds 2000. Over de plas trok ook een heel grote groep van 62 ooievaars (BDE) en 6 lepelaars (BDE) over. Een lepelaar en een kleine zilverreiger bleven even plakken.

Andere spetters waren 4 overtrekkende morinelplevieren (HVE) boven de Franskouter in Sint-Denijs-Boekel. Over Godveerdegem trokken 2 zwarte ooievaars (EDB). Aan het waterspaarbekken in Mullem werd een kwak (DDG) gehoord. Een jonge koereiger (ECO, EDV) werd gezien in het kasteelpark te Nokere. In Berchem was er een ringvangst van draaihals (TLI). Eind augustus werden er ook vrij veel paapjes (+35 ex) gezien. Overtrekkende duinpiepers werden gehoord over Mater (BHE), Boekel (HVE) en Huise (GCO).

Tot slot nog een kleine oproep: voer aub je waarnemingen in op waarnemingen.be. Ook al zijn het 'banale' soorten. Misschien zijn ze dat over tien jaar niet meer. Dan kunnen dergelijke waarnemingen heel waardevol blijken.

Dimitri Van de Populiere

De jonge oehoe — foto's: Peter Van De Kerckhove

Oehoe... Hier ben ik

De laatste jaren vallen veel soorten uit de biodiversiteits-boot, maar we kunnen er niet meer naast kijken: het gaat wel goed met sommige 'grote beesten.' Daarbij denken we uiteraard aan de mediagenieke wolven, maar ook kraanvogels, aalscholvers, nijl- en andere ganzen, grote zilverreigers en er kunnen nog wat soorten bij, zijn stilaan niet meer weg te denken uit onze natuur. En dat voor de vogels alleen al, want ook bij zuidelijke insecten en uiteraard de veelbesproken buxusmot en de zoogdieren (everzwijn, wasbeer...) en zelfs vissen en planten (helaas daar nogal wat exoten) verbazen ons elke dag met hun opmars.

Recent maakt ook de oehoe zijn opwachting in die reeks. Het was een aangekondigde komst want al in de jaren 70/80 (?) zagen we in de Waalse publicaties meldingen van broedende oehoes niet zo ver van ons: de steengroeven rond Doornik en recent ook rond Lessen. En de laatste jaren waren ze duidelijk de Vlaamse grens overgestoken met eerste broedgevallen rond Ronse en Geraardsbergen. Ook dit jaar zet die reeks zich verder in onze Vlaamse Ardennenbossen, waar we omwille van de kwetsbaarheid van de soort voorlopig geen exacte plaatsen willen op plakken. Het ziet er naar uit dat die reeks niet snel nog zal stoppen en daarom iets meer over deze 'nieuwe' soort.

Oehoes zijn in vergelijking met onze andere bekende plaatselijke uilen eigenlijk reuzen met een gewicht van ongeveer 2 tot 3 kg en een spanwijdte tussen 157 (mannetje) en 168 (vrouwtje) cm en meer dan 60 cm groot, gewapend met klauwen die je niet wilt ervaren hoe sterk die zijn. Daar begint misschien ook wel het succesverhaal van de oehoe: hij leeft van oa houtduiven, kraaien, eksters, ratten ... grotere prooien dus, waaraan de laatste tijd zeker geen gebrek is zo te zien aan de soorten en de aantallen daarvan in onze streken.

Na het uitsterven van de oehoe als broedvogel in 1949 in België zouden we die nooit meer terugverwacht hebben, ook al omdat de soort gelinkt is aan rotsen, Ardennen, steengroeven …. Maar dan gingen we voorbij aan de nieuwe gedekte tafel en het aanpassingsvermogen van de soort. De aantallen kraaien bv rijzen de pan uit en hadden voor gevolg dat ze sedert een tiental jaar vanuit de voedselrijke akkers met landbouwoverschotten ook onze bossen gingen koloniseren om te broeden. Rondom ons zien we dat de houtduif met soms drie nesten per jaar voorspoedig boert en dat ze in de winter onze beukenbossen in grote kudden bezoeken. Voeg daar nog de klimaatinvloed bij met steeds meer 'mastjaren' bij eik en beuk met de bijhorende muizenaantallen en dan is er 'eten genoeg'. En bij gebrek aan al dat lekkers staan nog egels, uilen, jonge vos en steenmarter ea. op het menu, hij is niet kieskeurig die oehoe. Als het moet kunnen ook muizen en kikkers de honger stillen.

Nestelen doet de oehoe naar ons oude denken hier in onze natuur allicht niet, maar het aanpassingsvermogen is groot als er maar voedsel is. Een mooi voorbeeld is het oehoepaar dat in een kerktoren in Vlaams-Brabant nestelde of het broedgeval in 2016 in Burgers' Zoo in Arnhem waar de kunstrots best comfortabel bevonden werd om er jongen op groot te brengen.

In de ruime regio zijn dus zoals hierboven vermeld, wel al enkele broedgevallen bekend, één ervan bevond zich in een door INBO-medewerkers (Instituut voor Bos en Natuuronderzoek) gevonden haviksnest dat een jaar na de vondst was ingenomen door een oehoekoppel dat er één jong grootbracht (geval Lessen 2014 - jong geringd).

Dit jaar werd in april door diezelfde bosonderzoekers van het INBO een nestplaats van oehoe gevonden tussen de 'tenen' van een beuk op een steile valleiflank. De verrassing was groot om tijdens een veldwerkcampagne in de beukenbossen van de Vlaamse Ardennen op een opvliegende oehoe te stoten, het dier bleek er te nestelen op drie eieren, gewoon op de grond dus, wat een lefgozer. De bosbeheerder (ANB, Agentschap voor Natuur en Bos) werd onmiddellijk ingelicht en gevraagd om een aantal maatregelen te nemen die verstoring door recreatie konden voorkomen. Er werd in samenspraak ook bewust gekozen om hier niet al te veel ruchtbaarheid aan te geven en slechts met enkele mensen van de vogelwerkgroep VA+ en het INBO dit uitzonderlijk broedgeval op te volgen en te documenteren. Vanop ruim 100 meter werd het nest wekelijks enkele uren geobserveerd. Het KBIN (Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen) werd bevraagd om over te gaan tot ringen van de jongen indien wenselijk. De weken die volgden, was het beeld constant, de moederoehoe trouw op het nest, een bevreemdend beeld toch. De partneruil werd ook een aantal keer gespot. Na een viertal weken kwam er schot in de zaak, 3 'kleine' uilenkopjes lieten zich zien. Ook de weken erna was moederuil steeds nabij, dit beeld veranderde rond 10 juni. Bij de observatie dan, was er plots maar één jong meer, een intussen flink uit de kluiten gewassen uilskuiken, strompelde nog rond de nestboom en werd niet meer constant 'bemoederd'. Wat was hier gebeurd, was het nest verstoord of was er toch iets anders aan de hand. De daaropvolgende dagen waren er plots enkele incidenten met loslopende honden, hadden die hier iets mee te maken, hadden zij zich gewaagd aan het vangen van een uiltje. Met verhoogde aandacht werd het broedsel verder vanop veilige afstand gevolgd. Een suggestie die van de waarnemers van de vogelwerkgroep kwam, was dat kannibalisme de reden was, goed mo-

Oehoe's zijn in vergelijking met andere bekende uilen eigenlijk reuzen

Tussen de tenen van een beuk

gelijk maar helemaal zeker zullen we het nooit weten. Geruststellend was dat de moederuil zorg bleef dragen voor het overgebleven kuiken, een mooie waarneming van voedseloverdracht kon worden vastgelegd op 18 juni, hierbij verdween een rat integraal in het keelgat van het uilenjong. Op 20 juni werd het jong dan uiteindelijk geringd, gewogen (1290 gr!!), gemeten en wat pluimpjes (DNA) werden verzameld. Het jong werd steeds mobieler en verschuilde zich intussen vaak tussen de kroontakken van een uitgevallen beukenkroon. Begin augustus werd de laatste waarneming genoteerd en de laatste foto genomen van een vliegvlug jong in de buurt van de nestplaats. Het moment werd goed bevonden om bij de nestplaats nog wat materiaal (braakballen, botten, vleugels en pluimen) te verzamelen om een beeld te krijgen van wat de oehoes hier zo allemaal verorberd hadden. De braakballen dienen nog verder te worden uitgeplozen maar wat nu al duidelijk werd, is dat van een breed dieet sprake was met oa ratten, konijnen, duiven, kraaien, buizerd, sperwer en opvallend egel, een achttal egelhuiden werd in de nabije en ruimere omgeving van de nestplaats gevonden.

Er valt al heel wat te lezen over de oehoe ook naar aanleiding van de vestiging in Nederland en plaatselijk goed onderzochte populaties in Duitsland (Uilen 1 tot 9, – jaarlijks tijdschrift uilenwerkgroep Nederland). Daarbij werd wat onderzoek gedaan naar dichtheden en uiteraard blijven ze dun gezaaid met één tot twee broedpaar per 100 km² in 'normale' omstandigheden in gevarieerd bebost landschap, soms oplopend tot 5 of meer paar bv dichtbij groeven of in voedselrijke gebieden. Er wordt als standaardgrootte van een territorium 25 km² vooropgesteld. Als we dat naar ons werkingsgebied overzetten dan zal dat praktisch neerkomen op een mogelijke inname van de grotere bossen met 3 tot 6 paar(?) met misschien ooit een paar uitschieters op onverwachte plaatsen. Het onderzoek in Nederland loopt erg goed en is sterk georganiseerd, maar bij ons gaat het via toevallige waarnemingen van roepende jongen, gemeld door een verbaasde jogger tot de baltsroep na een late vergadering of bij routine rondes op zoek naar andere uilen. Wat meer systeem in het onderzoek zou ons toelaten beter de opmars te volgen, samen met prooionderzoek. De baltsroep is indrukwekkend en eindeloos herhaald, niet te missen eigenlijk, maar men moet 's nachts buiten lopen … en een territorium is maar in een minder deel van de gevallen gelijk aan een broedgeval.

De grootste gevonden braakbal bevatte 8 schedels van woelratten.

Er werd ook aan oehoe-menu onderzoek gedaan en dat geeft nogal wat variatie naargelang de plaats: vogels allerhande met duiven en kraaien op kop, naast andere vogelsoorten, waaronder ook andere uilen en roofvogelsoorten, bij zoogdieren gaande van jonge vossen tot bruine en woelratten en muizen, konijnen en soms veel egels … hoe doen ze dat! Prooiresten en cameravallen leveren daarbij goed werk. Braakbalonderzoek wijst dat uit en ter info, voor als je iets tegenkomt dat wat te groot lijkt: de grootste gevonden braakbal was 133,3 op 37,8 mm groot en bevatte 8 schedels van (allicht jonge) woelratten! Merkwaardig daarbij is dat naargelang de broedplaats en uiteraard de prooikeuze bij toxicologisch onderzoek pcb-vergiftiging en ook rattengif een grote rol in de overleving en broedsuccess kunnen spelen: ratten en muizen zijn risicoprooien maar ook andere als egels hebben blijkbaar wel wat gif in hun lijf.

Als laatste puntje de verplaatsingen van de oehoe. In Nederland en aangrenzend Duitsland werden van 2008 tot 2014 bij 14 jonge oehoes zenders aangebracht. Daaruit blijkt dat ze beginnen te zwerven in september, met dikwijls afstanden van 15 tot 30 km. Daarna blijven ze tenminste een maand hangen in een gunstig voedselgebied (soms ook dorpen of steden) om zich daarna stilaan te vestigen, soms ver weg van hun geboorteplaats, voor zover ze dan nog overleven. Immers 69 % van de 22 terugmeldingen (op 312 geringde oehoes) stierven voor ze een jaar oud werden.

We kunnen het verhaal niet afsluiten zonder de mogelijke invloed van ontsnapte oehoes even aan te raken. Nog niet zolang geleden zat er in de hoofdstraat in Ronse er één ijverig te roepen, duidelijk een ontsnapte kooivogel. Het is daarbij niet ondenkbaar dat na de voorbije Harry Potter rage hier en daar kwekers (en er zijn er ook bij ons) de 'overschot', dikwijls van een andere ondersoort, vrijlaten. De twee bij ons dood gevonden oehoes waren wilde vogels (een was geringd in de buurt van Mons), maar soms wordt het broeden op 'rare' plaatsen en op de grond gelinkt aan de inmenging van ontsnapte vogels in de nieuwe populatie. In ieder geval we zijn een nieuwe soort als broedvogel rijker en dat doet waarschijnlijk wel wat stof opwaaien, ook al gezien de grootte van onze 'aanwinst' …

Norbert Desmet en Peter Van de Kerckhoven

Met dank aan regiobeheerder X. Coppens, ANB- en INBO medewerkers, waarnemers van de VWG VA+ en het KBIN.

Onze egel is dood

foto: Patrick Feys

Op een morgen lag hij daar, platgereden op de baan. Nog een halve meter en hij zou het veilige fietspad bereikt hebben.
Maar neen! Eén of andere autobestuurder kon of wilde hem niet meer ontwijken.
Op onze drukke baan zijn er dit jaar en ook vorige jaren al verschillende egelslachtoffers gevallen.

Maar deze zo vlak voor mijn oprit; ja dat was de onzen. Verschillende keren hebben we hem waargenomen tijdens zijn avondlijk bezoek aan onze tuin.

We zorgden altijd voor een schoteltje fris water. Zo hoefde hij niet uit de bloemschalen te drinken. Bij warme avonden, als we lang buiten zaten, zagen of hoorden we hem ritselen tussen de bladeren.

Nee hij was niet echt schuw. Als hij ons waarnam stopte hij gewoon, wachtte wat en zette dan gewoon zijn weg verder.

Onze tuin is zeker niet groot genoeg om dat beestje van het nodige voedsel te voorzien. Het is daarom dat hij steeds weer de weg overstak naar een nog braakliggend terrein met veel onkruid aan de overkant. Ik kon het zeker niet over mijn hart krijgen om hem daar zomaar te laten liggen. Daarom begroef ik hem in onze tuin. Ook een beetje als dank voor de vele bezoekjes die hij ons bracht.

We waren er een beetje het hart van in, waarop mijn vrouw zegt: "Ja dit is hier ook geen gewone baan maar een autostrade".

Een straatnaam die eindigt op LAAN heeft zo een beetje de indruk van rustig, groen of een beetje diervriendelijk te zijn. Maar dit klopt niet. We mogen gerust stellen dat het een stenen woestijn is geworden.

Alleen in enkele voortuinen staat er een boom en enkele struiken. Verder is er nergens maar wat groen te bespeuren.

Misschien moeten al die lanen dan beter geen lanen meer heten, maar straten. Want als je de definitie van laan bekijkt op WIKIPEDIA dan vind je: "een laan is een weg of straat met aan beide zijden geflankeerd met bomen".

In Deinze zijn er zo heel wat boomloze lanen. En als we al eens een straat in de buurt hadden met veertigjarige mooie lindenbomen - die zeker een laan waardig was – dan werd die dan nog gerooid.

Jammer maar helaas.

Noël De Loof

De Varen
UITVAARTCENTRUM Dierik & An
Hauwaart 37 - OUDENAARDE
Hoogstraat 63 - ZOTTEGEM
www.devaren.be 0478/303.960

BOOMKWEKERIJ
DE BOCK
Boomkwekerij DE BOCK
Wij zijn specialisten in
Sierheesters, Rozen, Bamboes, Vaste planten,
Coniferen, Sierbomen, Haagplanten, Fruitbomen
Pelikaanstraat 89, 9700 Oudenaarde - Nederename
Tel: 055/30.24.80 (bedrijf)
Fax. 055/31.35.83

Teunisbloempijlstaart:
een soort in opmars!

Ook in de Maarkebeekvallei

Tijdens de beheerwerkdag van 13 juli in de Schamperij (Maarkebeekvallei) werden de boompjes en struiken die op 24 november 2018 werden aangeplant tijdens de 'Dag van de Natuur' vrijgesteld. Na de kaalkap van de populieren kwam er plots heel veel licht op de kale bodem terecht. De ideale omstandigheden voor de ontwikkeling van de kruidlaag.

In tegenstelling tot de percelen aan de (noord)oostelijke kant van de Schamperij was deze natuurontwikkeling minder explosief, maar daarom niet minder intensief. Eerst viel vooral de massale bloei van dagkoekoeksbloem op. Daarna kregen kleefkruid, brandnetel en gewone bereklauw de bovenhand. Voornamelijk kleefkruid en brandnetel hadden het jonge plantsoen ingepalmd en hadden ze als het ware overgroeid met een versterkte bucht. Het was voor de werkgroep een hele karwei om ieder boompje of struik terug te vinden en voldoende ruimte vrij te stellen rondom het plantsoen. Maar moeilijk gaat ook, zeker voor de mannen van de Maarkebeekvallei. Niemand liet zich kennen en samen gingen we de strijd aan tegen de kruidlaag. Langzaam maar zeker vonden we onder en tussen de wilde planten de bomen van het bos terug.

Tijdens het vrijstellen zagen we opeens een mooie grote rups op een basterdwederik. Het zag er op het eerste zicht geen alledaagse rups uit. De eerste indruk was dat het een rups van een pijlstaart betrof, maar de typische 'pijlstaart' ontbrak. Dus zou het wellicht om een andere soort gaan. Bijgevolg werden er foto's genomen. Toen ik thuiskwam van een vermoeiende, maar deugddoende beheerwerkdag kwam ik al snel uit bij 'teunisbloempijlstaart'. Absoluut geen dagelijkse waarneming en een Europees beschermde soort! Een hele mooie waarneming dus! Het was eerlijk gezegd ook voor mij de eerste waarneming van deze soort in onze regio.

Het opzoekingswerk leverde volgend resultaat op.

KENMERKEN

Zeer opvallend bij de rups is dat hij geen pijlstaart heeft, maar in plaats daarvan een geel 'oog' op de achterzijde van het lichaam.

foto: Johan Cosijn

foto: Adobe Stock

VOORKOMEN

De teunisbloempijlstaart is een zeer zeldzame soort die tot 1996 slechts enkele malen in Nederland was gevonden. De laatste jaren zijn er meer waarnemingen van deze soort, vooral uit Limburg.

LEEFWIJZE

Er is 1 generatie per jaar. De vlinder vliegt in mei en juni. De rups leeft van juni tot september op wilgenroosje, teunisbloem, bastaardwederik en kattenstaart. Hij is te vinden op open plekken in vochtige bossen, bosranden en op warme open plaatsen.

De soort is een Europees beschermde soort (habitatrichtlijn).

Toeval of niet: de Vlinder.flits van 26 juli 2019 had als titel 'Steeds meer teunisbloempijlstaarten'. Daarin stond het volgende te lezen:

De teunisbloempijlstaart was vroeger echt een bijzondere soort: schaars (of afwezig) in grote delen van West-Europa, en wellicht daarom werd hij opgenomen op de Europese Habitatrichtlijn. Maar na de eeuwwisseling nam de soort in ons land toe, en de voorbije jaren schakelt de soort in opmars een versnelling hoger. In 2019 lijkt hij helemaal doorgebroken. Opvallend is dat de teunisbloempijlstaart niet alleen in natuurgebieden (bij bosranden, kapvlakten, etc.) voorkomt, maar ook tuinen kiest als leefgebied. De eerste weken van juli werden tientallen meldingen van rupsen die in tuinen werden aangetroffen ingevoerd in waarnemingen.be. In het topjaar 2018 werd de soort in 77 kilometerhokken gezien. Dit jaar zijn dat er al 138! De rups is meer dan 4cm lang en heeft een opvallende bleke cirkel bovenop het uiteinde.

Warme oproep.

Heb jij er ook ééntje gezien?
Meld je waarneming zeker via www.waarnemingen.be en vervolledig zo het verspreidingskaartje dat je daar kan raadplegen. Gewoon doen!

Johan Cosijn

Bronnen:
http://members.chello.nl/ajd.wit/teksten/teunisbloempijlstaart.htm
https://nl.wikipedia.org/wiki/Teunisbloempijlstaart
http://members.chello.nl/ajd.wit/teksten/teunisbloempijlstaart.htm

GLYFOSFAAT

In meerdere landen hebben 500 onkruidsoorten resistentie ontwikkeld tegen glyfosfaat of een ander bestrijdingsmiddel. Dat betekent dat er in de toekomst grote verliezen in de – reguliere – landbouw zouden kunnen optreden.

(De Morgen, 18-06-2019)

BIJEN

Een Belgisch-Frans tienjarenplan wil in de bres springen voor de bijen. De 35 actieplannen richten zich op landbouwers, burgers, overheden en natuurbeschermers. Zo is misschien ook het wegbermbeheer, waarbij men net op het piekmoment met bloeiende planten maait, aan een evaluatie toe.

(De Morgen, 18-06-2019)

In het Nederlandse natuurgebied 'De Biesbosch' is men dan weer niet opgezet met de 'honingcowboys'. Imkers, ook Belgische, zetten honderden bijenkasten aan de rand van het reservaat om te profiteren van de reuzenbalsemien, een invasieve exoot, in het reservaat. De honingbijen zijn echter concurrenten voor de wilde bijen en andere insecten in het natuurgebied.

(Het Nieuwsblad, 12-08-2019)

TONDERZWAMMEN, EEN GEDEKTE TAFEL

De typische harde houtzwammen die je aan dode en kwijnende grote bomen ziet hangen zijn tonderzwammen. Ze zijn een belangrijke schakel in de kringloop van het bos. Ze helpen om dode bomen af te breken en de voedingsstoffen terug vrij te geven voor volgende generaties. Tegelijk leven er in deze zwammen heel veel soorten kleine insecten zoals kevertjes en vliegen, die de levende of dode tonderzwammen opeten, of er in schuilen. Onderzoekers verzamelden op beuken overal in Europa tonderzwammen en onderzochten ze op soortenrijkdom van wat er in leefde.

Uit de analyse blijkt dat in die tonderzwammen zeer veel soorten leven. De onderzoekers schatten dat er wel tot 600 soorten kevertjes en vliegjes in kunnen leven!

(Inbo Nieuwsbrief, 9-2019)

STIKSTOFUITSTOOT SCHADELIJKER VOOR NATUUR DAN GEDACHT

De uitstoot van stikstof in Vlaanderen bedreigt het voortbestaan van schimmels in graslanden die onontbeerlijk zijn voor de groei van planten en dieren zoals vlinders en bijen die ervan leven. Dat blijkt uit een Europese studie onder leiding van onderzoekers van het Departement Biologie van KU Leuven. De stikstof in de lucht, die vooral afkomstig is van verkeer en de bemesting in landbouw, is daarmee volgens de onderzoekers een grotere bedreiging voor de biodiversiteit dan aanvankelijk gedacht.

Schimmelsoorten vormen een belangrijke schakel in ecosystemen zoals bossen of graslanden, want ze voorzien planten van voedingstoffen en water. Uit een eerder Brits onderzoek bleek al dat bovengrondse schimmelsoorten zoals bepaalde bospaddenstoelen sterven als er per hectare bos meer dan vijf tot zes kilogram stikstof per jaar neerslaat. In Vlaanderen wordt de stikstofuitstoot op jaarbasis geraamd op 23,4 kilo per hectare! De studie toont aan dat de Europese streefdoelen voor stikstofdepositie aangepast zullen moeten worden.

(Vilt, Nieuwsbrief, 20-08-2019)

VLINDERNIEUWS

De droogte van 2018 werkt ook dit jaar nog door. Vlinders zoals kleine vos, dagpauwoog, landkaartje, ... blijven het slecht doen. De netels waren door de droogte vorig jaar verdord en

eurabo®
natuurlijk!
Bezoek onze webshop op **eurabo.be**
Bio-ecologische materialen voor energiezuinige houtbouw en renovatie
Steico flex FSC®
Houtwolisolatie
Isokurk
Vloer- en muurisolatie
pro clima
Luchtdichting
VIBE
FSC www.fsc.org FSC® C022697
Het keurmerk voor verantwoord bosbeheer
Wij kiezen voor verantwoord bosbeheer. U ook?
10 % ISOLATIEKORTING
10% korting voor leden van Natuurpunt
• **gratis advies** aan zelfbouwers!
• **isolatie opleidingen**: eurabo.be/opleidingen
ROK 52 - Pont West 112
B-9600 Ronse
+32(0)55 23 51 40
Wiedauwkaai 87
B-9000 Gent
+32(0)9 216 46 40
info@eurabo.be
www.eurabo.be

de rupsen verdroogden of verhongerden. Gehakkelde aurelia en Atalanta deden het dan weer wat minder slecht. De gehakkelde aurelia gebruikt naast de brandnetel nog andere waardplanten en de Atalanta is een zwerver en was bvb deze zomer hier in mooie aantallen op de rijpe pruimen in de tuin te zien, opvallend is wel dat wespen en hoornaars nauwelijks te zien waren!

(Natuurpuntbericht, 1-07-2019)

De vlindertelling ging dit jaar door van 6 tot 28 juli. Meer dan 15 000 deelnemers telden in totaal 116 851 vlinders. Na de extreem droge en warme zomer van 2018 traden er grote verschuivingen op in de top tien. Het klein koolwitje bekleedt net zoals in 2018 de eerste plaats maar de netelvlinders verliezen inderdaad terrein. De dagpauwoog, in 2013 nog de talrijkste soort tijdens het vlinderweekend, werd dit jaar in minder dan 3 tuinen op 10 gezien, en dat in heel lage aantallen. De kleine vos, in 2014 nog in de helft van de tuinen gezien, is nu nog maar in 1 tuin op 10 aanwezig. Ook het landkaartje kent een sterke terugval en wordt nog maar in 4% van de tuinen waargenomen!

Bruin zandoogje — foto: Rik Desmet

Andere soorten doen het dan weer beter dan gemiddeld. Het bruin zandoogje werd nooit eerder in zoveel tuinen aangetroffen (4 op de 10 tuinen). En ook het oranje zandoogje werd dit jaar talrijk gespot. Misschien was je ook één van de gelukkigen want onze grootste inheemse dagvlinder, de koninginnenpage, deed het goed, en werd aan het eind van de maand zelfs in één Vlaamse tuin op vijf gezien.
Tot slot werd de spectaculaire keizersmantel nooit vaker gezien dan dit jaar en een aantal soorten dat recent een toename kende van hun verspreidingsgebied, zoals de kleine parelmoervlinder en het bruin blauwtje, zetten hun uitbreiding verder.

(Natuurpuntbericht, 29-07-2019)

Ook de nachtvlinders kenden donkere tijden. In juli wees het nachtvlindermeetnet uit dat het al drie maanden lang dramatisch zwak was. Het voorjaar begon nochtans veelbelovend: de nachtvlindersoorten van het vroege voorjaar vlogen vroeg en overvloedig. Maar nadien werd het opvallend stil in de lichtvallen. Het is daarmee met voorsprong het slechtste jaar van de 11 jaar dat het project loopt.
Grote boosdoener is ook hier wellicht de extreme droogte en hitte van vorige zomer die veel voedselplanten deed verdorren en wellicht ook een directe impact had op eieren, rupsen of poppen. Aangezien nachtvlinders zeer belangrijk zijn als voedsel in de natuur (vooral rupsen, maar ook de vlinders zelf), wordt het interessant om de impact te volgen op insectenetende vogels of vleermuizen.

(Natuurpuntbericht, 15-07-2019)

OPWARMING EN GEZONDHEID

Misschien nuttig voor educatieve doeleinden: een overzicht van de gevolgen van de klimaatsverandering voor onze gezondheid vind je in het lijvig Nederlands rapport 'Kennisagenda klimaat en gezondheid'.

Comitas "sheng-instituut"
(succursale Lexica)

YOGA & MASSAGE

"de natuur wijst de weg"

Hospitaalstraat 9
9000 Gent

Nederpoorterij 7
9660 Brakel

0476 56 58 53

www.yoga-comitas.be

Meer dan 100 soorten vogels en meer dan 60 soorten dagvlinders waarnemen in 1 week tijd? Meer dan 300 dagen zon per jaar en een zwembad?

Vakantiewoning Casa Mata Spaanse Pyreneeën

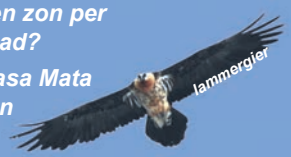

10% korting voor leden van Natuurpunt
(behalve in juli en augustus)

Alle info: www.casamata.info

Gratis te downloaden:
https://www.zonmw.nl/nl/actueel/nieuws/detail/item/kennisagenda-onderzoeksprogramma-klimaat-en-gezondheid/

ALWEER EEN RONDJE EXOTEN

Het geknarsetand omtrent de vermaledijde buxusmot is nog alom te horen maar ondertussen duiken al nieuwe lieverdjes op. Zo zijn in Duitsland hyalomma-teken gevonden. Dat is een tekensoort die van oorsprong uit Afrika en Azië komt en die drie keer groter is dan de teken bij ons. Net als 'onze' teken kunnen deze teken drager zijn ziektes. Normaal kunnen ze niet overwinteren bij ons maar door de zachtere winters nu vermoedelijk wel. *(VTR, 14-06-2019)*

Ook de fruitteeltsector trekt aan de alarmbel: de bijzonder schadelijke Aziatische bruingemarmerde schildwants (Halyomorpha halys) is in aantocht. Dit is een sterk invasieve soort die in Zuid-Europa en recent ook in Frankrijk en Duitsland al veel schade veroorzaakt heeft, en er in korte tijd is uitgegroeid tot één van de belangrijkste plaagsoorten voor appels en peren. Helaas zijn er nog geen efficiënte of milieuvriendelijke bestrijdingsmethoden. De eerste exemplaren in Europa doken in 2007 op, in Zwitserland. Nadien ging de uitbreiding snel. De wants is weinig kieskeurig en zuigt sap uit ruim 50 verschillende plantensoorten. Wanneer ze met haar zuigsnuit appelen en peren aantast, leidt dat tot aanzienlijke schade. *(Natuurpuntbericht, 28-08-2019)*

KOM HIER LEKKER DIER (PATRIJS!)

De patrijs behoort net zoals de veldleeuwerik tot de 'stakkers van de akkers' die het in Vlaanderen hard te verduren krijgen. De aantallen blijven in elke provincie dalen. De huidige inspanningen voor het herstel van deze soort volstaan niet om de dalende populatietrend een halt toe te roepen. De achteruitgang is in de eerste plaats een gevolg van het erg intensieve landbouwgebruik en de degradatie van het landschap. Het is dan ook vanzelfsprekend dat habitatverbetering een centrale rol heeft bij het herstel van de soort. Maar welke impact heeft jacht op een patrijzenpopulatie? In een rapport gaat het INBO (https://www.inbo.be/nl/de-impact-van-jacht-op-patrijs-nb-07-19) aan de hand van populatiemodellen na wat de impact van jacht op patrijzenpopulaties.
Die modellen illustreren dat de jachtintensiteit een belangrijke rol speelt in de populatieontwikkeling van patrijs. Bij te hoge afschotpercentages (overbejaging) zal de stand altijd achteruit gaan, los van het feit of er al dan niet habitatverbetering plaatsvindt. Overbejaging is dus te allen tijde te vermijden, omdat het de inspanningen van soortherstel teniet zal doen. De huidige jachtwetgeving slaagt er onvoldoende in om overbejaging tegen te gaan. In gebieden met een hogere patrijzenpopulatie, waar het risico op overbejaging lager is, kan een tijdelijk jachtverbod de kans op populatieherstel verhogen, op voorwaarde dat dit gepaard gaat met voldoende maatregelen voor habitatherstel. Habitatverbetering is een bepalende en cruciale factor om te komen tot een duurzaam populatieherstel. Het hoeft allicht niet te verwonderen dat de jagers, Hubertus Vereniging Vlaanderen, het oneens waren met deze studie. Ze vinden dat "net de jacht zorgt voor een stabiel habitat en dus voor een gezonde, lokale ontwikkeling van het akkervogeltje (sic)." Ze vinden bovendien dat het INBO-rapport een gemiste kans is omdat "het de jacht ziet als grote schuldige, terwijl het blind blijft voor lokale successen van wildbeheereenheden, en bovendien de effecten van predatie (lees vos ...) en intensieve landbouw niet meeneemt in de analyse." *(https://hvv.be/news/jacht-op-patrijs-sluiten-leidt-tot-negatief-effect-op-de-populatie/)*

Jan FRANCOIS
Landmeter-expert
Gentse Steenweg 138
9620 Zottegem
09/361 03 00
jan.francois@telenet.be
www.aardbol.be

BEATRIJS
boeken, boeken & boeken
www.beatrijs.be
Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde
Tel: 055 31 44 77, Fax: 055 30 03 45
bestel@beatrijs.be

Boekbespreking

door Walter Belis

Goulson D., 2019. *De tuinjungle*, **Atlas-Contact, Amsterdam/Antwerpen, 304 blz., ISBN 978 90 450 3934 3, € 14,99.**
Goulson D., 2019. *Geroezemoes in het gras*, **Olympus (Atlas-Contact), Amsterdam, 303 blz., ISBN 978 90 467 0730 2, € 24,99.**

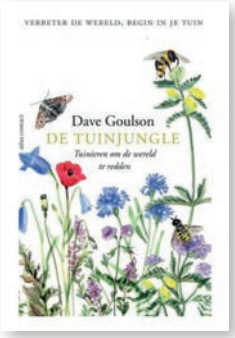

De Nederlandse cabaretier Toon Hermans stelde zich de vraag "wat ruist er in het struikgewas?". Dave Goulson is meer geboeid door het gras. Dave Goulson is professor biologie aan de universiteit van Sussex. In zijn jeugdjaren ging hij geregeld op vlinderjacht en verzamelde hij vogeleieren. Deze ondeugende jongensstreken werden al snel omgezet in pure natuurstudie en gaandeweg specialiseerde Goulson zich in hommels. In 2014 publiceerde hij *Een verhaal met een angel*, een boek waarin hij met andere ogen naar deze intrigerende insecten kijkt en in 2017 *De vlucht van de hommel*. Ook in *Geroezemoes* en *De tuinjungle* komt de zin voor humor van de auteur duidelijk tot uiting. Goulson heeft zich inmiddels een stuk grond aangeschaft in het Franse departement Charente. Hij beheert het als een natuurreservaat en heeft het ingericht als een paradijs voor alle dieren, maar vooral voor insecten.

In *Geroezemoes* leidt hij ons rond in zijn natuurgebiedje en vertelt ons, in zijn typische vlotte schrijfstijl, over het gedrag van de insecten die hij er waarneemt en huisvesting biedt. Na het lezen van het boek kijken we met nog meer belangstelling uit naar de wonderlijke schepping. Zou God dan toch echt in Frankrijk wonen? In *De tuinjungle* gaat de auteur op zoek naar wriemelende insecten in de composthoop, achter boomschors, in het grasperk... Hij beschrijft hun rol in de natuur en legt uit wat we in de tuin concreet kunnen doen om de biodiversiteit te vergroten. Laat de insecten hun werk doen en laat kunstmatige middeltjes achterwege. Dat is zowat de boodschap die we uit *De Tuinjungle* opsteken.

We delen in de rouw van

Romain Beeusaert, echtgenoot van
Mimi Lizin en kinderen.
Geboren te Petegem-aan-de-Leie op 15 mei 1929 en
plots thuis overleden te Machelen op 16 juni 2019.
Reeds jaren lid van Wielewaal en Natuurpunt
(zeer goede vriend van Marcel Nachtergaele).
De natuur, de vogeltjes, de paarden waren zijn passie.

Met droefnis melden we het overlijden van Eppo Cools.
Eppo was lid van de Algemene Vergadering en voorzitter
van Milieufront Omer Wattez van 2009 tot 2016.
We zijn erg dankbaar voor de tijd, kennis en inzet die
Eppo de vereniging schonk en wensen de familie heel
veel sterkte, nu en in de toekomst.

Met droefnis namen we afscheid van
Betty Bijnens, dierenarts.
Geboren in Genk op 18 juli 1952,
volop geleefd in de Vlaamse Ardennen en
van ons heengegaan in Genk op 10 juli 2019.
Betty stond altijd klaar om te helpen
en bij te springen waar nodig.
Ze werkte jarenlang mee als vrijwilligster bij
MOW-Maarkedal.
We zijn haar erg dankbaar hiervoor.
We wensen haar familie heel veel moed en sterkte.

MEANDER #4
jaargang 17 | oktober-november-december 2019
afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773
driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

DAG VAN DE NATUUR 2019

Maaien, wilgen knotten, bomen planten: tijdens de Dag van de Natuur steekt iedereen de handen uit de mouwen. Zin om lekker moe te worden in de frisse buitenlucht en tegelijk de natuur vooruit te helpen? Help mee op 23 of 24 november 2019 in jouw buurt.

Tijdens de Dag van de Natuur leef je je helemaal uit in een prachtige omgeving. Je maakt er kennis met vrijwilligers die het hele jaar door de natuur in je buurt beheren. En zo kunnen zij tijdens de Dag van de Natuur grotere klussen klaren. Kom alleen, met je familie, vrienden of collega's. Ook jeugdverenigingen zijn van harte welkom!

Zaterdag 23 november

TLES : Dag van de Natuur

- 9u en/of 13u, einde 17u
- Boerderij in de Warandestraat (hoek Goedstraat) Deinze
- Tijdens de Dag van de Natuur steken vrijwilligers in heel Vlaanderen de handen uit de mouwen, ook in onze natuurgebieden. Stroop je mouwen op en help ons. Ook deze keer gaan we terug wilgen knotten in de Vondelmeersen. Het hout wordt verdeeld onder de helpers.
- Koen Houthoofd, koen.houthoofd@UGent.be
- werkhandschoenen

Zaterdag 23 november

KR: Beheerswerken Grootmeers

- 8u30 – 12u
- Groot hekken trekweg Schelde
- Beheerswerken op Grootmeers
- André Vandecapelle 0498 45 93 42
- Zaag, bijl of kapmes, werkhandschoenen

Zaterdag 23 november

RO: Boomplanting Geboortebos Ronse

- 15u- 17u
- Einde Jagersstraat, Ronse
- Elke (groot)ouder kan een boom planten voor zijn (klein) kind. Nadien hapje en drankje.
- Luc Bellinck en Karolien Belet
- Karolien 0485 84 88 19 of Luc 0499 17 61 49
- Laarzen, spade

Zondag 24 november

KRB: boomplantactie

- 13u30- 16u30
- T'Hof ten Broucke, Hessestraat 2 te 9667 Horebeke.
- Er is te weinig bos in Vlaanderen. Met slechts 10% bos oppervlakte zijn we de slechtste leerling binnen Europa. Maar daar gaan we iets aan doen. Op een oppervlakte van 4000 m² planten we eik, beuk, haagbeuk, etc. Help jij ook mee om dit nieuw bos te realiseren?
- Ludo Vanderlinden
- www.burreken.be
- Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37, contact@burreken.be
- Stevige schoenen, spade

v.u. A. Benoot - Y. Moerman Gampelaeredreef 67, 9800 Deinze, T 09 386 38 95